

Ministarstvo
finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Br: 05-02-08-908/25-4369/2

Podgorica, 10.03.2025. godine

Za: MINISTARSTVO EVROPSKIH POSLOVA, Bulevar revolucije 15, Podgorica

gospođi, Maidi Gorčević, ministarki

Predmet: Mišljenje na Predlog finansijskog sporazuma za Program saradnje (Interreg VI-C) Interreg Evropa 2021-2027

Veza: Vaš akt broj: 06/3-908/25-635 od 21.02.2025. godine

Poštovana gospođo Gorčević,

Povodom *Predloga finansijskog sporazuma za Program saradnje (Interreg VI-C) Interreg Evropa 2021-2027*, Ministarstvo finansija daje sledeće:

MIŠLJENJE

Dostavljenim aktom navedeno je da se Program saradnje Interreg Evropa 2021 - 2027 sprovodi u skladu sa odredbama Uredbe (EU) 2021/1059 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. juna 2021. godine o posebnim odredbama za ostvarenje cilja evropske teritorijalne saradnje (Interreg), koji se podržava iz Evropskog fonda za regionalni razvoj i instrumenata spoljnog finansiranja vanjskog djelovanja.

Na tekst Predloga finansijskog sporazuma i pripremljeni Izvještaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Uvidom u dostavljeni materijal i Izvještaj o analizi uticaja, navedeno je da je za sprovođenje predmetnog Finansijskog sporazuma potrebno izdvajanje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore, u ukupnom iznosu od 7.218,00 € za period od 4 godine, odnosno od 2024. godine do 2027. godine, što predstavlja ukupnu kontribuciju za učešće u Programu, a ista se vrši kroz četiri tranše u iznosu od po 1.805,00 €, i to u 2025. godini u iznosu od 3.610,00 € (uplata za dvije kontribucije za 2024. i 2025. godinu), te u iznosu od po 1.805,00 € za 2026. i 2027. godinu. Takođe, navedeno je da se potrebna finansijska sredstva isplaćuju iz budžeta Ministarstva evropskih poslova u okviru aktivnosti: Upravljanje i koordinacija programima evropske teritorijalne saradnje (programski kod: 11 018 001 009), sa izdatka 4147 - Konsultantske usluge, projekti i studije. Pored navedenog potrebno je izdvajanje finansijskih sredstava za sprovođenje aktivnosti nacionalne kontaktne osobe predviđenih Programom, koja u slučaju Crne Gore predstavlja jednokratni iznos od 15.000,00 € za period 2024-2027, a koji će biti isplaćen u dvije rate.

Shodno navedenom, Ministarstvo finansija, sa aspekta državnog budžeta, u načelu nema primjedbi na Predlog Finansijskog sporazuma za Program saradnje (Interreg VI-C) Interreg Evropa 2021 - 2027, uz napomenu da je finansijska sredstva potrebna u 2025. godini neophodno uskladiti sa sredstvima raspoloživim Ministarstvu evropskih poslova Zakonom o budžetu Crne Gore za 2025. godinu, dok će iznos sredstava neophodan za navedene namjene u narednim godinama biti predmet razmatranja prilikom procesa izrade godišnjih zakona o budžetu Crne Gore.

U skladu sa dostavljenim Predlogom finansijskog sporazuma za Program saradnje (Interreg VI-C) Interreg Evropa 2021-2027, a imajući u vidu nadležnosti Nacionalne službenice za ovjeravanje koje se odnose na opis implementacione strukture, finansijski kontrolni sistem, finansijsko upravljanje i regularnost troškova izvršena je analiza od strane Direktorata za upravljanje strukturama pretpristupne podrške EU. Analizom je utvrđeno da je Predlog finansijskog sporazuma za Program saradnje Interreg VI-C Evropa, sa IPA aspekta, pripremljen i usaglašen u skladu sa kriterijumima i važećim odredbama iz Okvirnog finansijskog sporazuma o partnerstvu za IPA III, te pravilima za sprovođenje Programa u Crnoj Gori definisanim važećom EU legislativom.

S poštovanjem,

MINISTAR
Novica Vuković

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ

MINISTARSTVO EVROPSKIH POSLOVA

NAZIV PROPISA

Predlog finansijskog sporazuma za Program saradnje
(Interreg VI-C) Interreg Evropa 2021-2027

1. Definisanje problema

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

Finansijskim sporazumom za Program saradnje (Interreg VI-C) Interreg Evropa 2021-2027 (u daljem tekstu: Program) utvrđuju se uslovi finansiranja i sprovođenja Programa, dok se njegovim potpisivanjem obezbjeđuje učešće Crne Gore u Programu i pristup fondu za sprovođenje samog Programa i projekata na području Crne Gore. Potpisnice ovog Sporazuma su Evropska komisija, Upravljačko tijelo Regionalni savjet O de Frans u Francuskoj i Vlada Crne Gore.

Kao takav, Finansijski sporazum se u užem smislu odnosi na obezbjeđivanje uslova za sprovođenje Programa na teritoriji zemlje učesnice u Programu, koji su bliže određeni Finansijskom regulativom Evropske unije 2024/2509, zakonima države učesnice u Programu, programskim dokumentima i Sporazumom o sadržaju Programa, kao i na definisanje programskih tijela i nadležnih organa za njegovo sprovođenje, odredaba o prihvatljivosti operacija i troškova koji su nastali u okviru Programa, kao i odredaba koje se tiču finansijskog aspekta upravljanja i sprovođenja Programa.

U širem smislu, Finansijskim sporazumom se obezbjeđuju uslovi za rješavanje problema i izazova u dijelu unapređenja instrumenata politika regionalnog razvoja i kreiranja politika prilagođenih svakom regionu pojedinačno, te primjene inovativnih pristupa i izgradnje kapaciteta, koje se odnose na identifikaciju, širenje i prenos dobrih praksi među regionima država učesnica u Programu. Neki od izazova koje Program prepoznaje u tom smislu odnose se na nejednakost i stagnaciju u razvoju regiona, ekološku i digitalnu tranziciju, demografske promjene, posljedice negativnog uticaja pandemije COVID-19, naročito na oblasti zdravstva, turizma, kulture, kreativnog sektora, transporta, te nedovoljno investiranje u inovacije, vještine, modele upravljanja, digitalizaciju, kao i potrebu za kontinuiranim investiranjem u oblast zaštite životne sredine i čiste energije.

Ovi problemi i izazovi uzrokovani su aktuelnim ekonomskim i društvenim krizama, nedostatkom finansijskih sredstava i ad-hoc pristupom u rješavanju problema, bez jasnog strateškog usmjerenja, ali i bez kapaciteta za unapređenje, odnosno kreiranje inovativnih i prilagođenih instrumenata politika regionalnog razvoja, što najprije proizilazi iz neinformisanosti nacionalnih i lokalnih struktura vlasti o postojanju i uspjehnosti takvih modela.

Kako je glavni cilj Programa razvoj i unapređenje instrumenata politika regionalnog razvoja, primarne posljedice navedenih problema ogledaju se u nespremnosti crnogorskih institucija i organizacija da aktuelnim instrumentima politika adekvatno i pravovremeno odgovore na lokalne i nacionalne izazove, te nailaze na blokadu prilikom apsorpcije sredstava iz drugih fondova ili prilikom prilagođavanja i primjene dobrih praksi, što u krajnjem uzrokuje stagnaciju u procesu integracije Crne Gore u Evropsku uniju. Drugim riječima, posljedice navedenih problema se odražavaju na pad ekonomskih aktivnosti, slabu uspješnost na polju tehnoloških i ne-tehnoloških inovacija, neefikasnost javne administracije, zagađenje životne sredine, ugrožavanje biodiverziteta, socijalnu isključenost jednog dijela stanovništva, negativan uticaj na zdravlje ljudi, da navedemo samo neke od njih.

Ovim programom nisu identifikovani oštećeni subjekti. Naprotiv, implementacija Programa će doprinijeti povezivanju institucija i organizacija Crne Gore sa stručnjacima i njihovim kolegama iz regiona i Evrope, adresirajući sve teme koje su od značaja za međuregionalnu saradnju. Kroz Program se obezbjeđuju značajna sredstva koja mogu doprinijeti rješavanju ključnih problema i izazova koji su prisutni na lokalnom, ali i na nacionalnom nivou.

Ukoliko se Finansijski sporazum ne bi potpisao, prethodno opisani problemi bi se dodatno produbili usljed nedostatka kako kapaciteta tako i finansijskih sredstava, te bi se onemogućila razmjena znanja, iskustava i dobrih praksi među institucijama i organizacijama koje mogu učestvovati u Programu. Pored toga, nepotpisivanje Sporazuma bi imalo negativan efekat na crnogorske institucije i organizacije koje su već počele sa sprovođenjem operacija u okviru ovog programa, u smislu da ne bi bile u mogućnosti da povrate uložena sredstva neophodna za početak sprovođenja operacija, jer Program ne nudi prefinansiranje, a uslov za refundaciju ovih troškova je upravo potpisivanje ovog sporazuma.

Programsku teritoriju čini 27 država članica Evropske unije, Norveška i Švajcarska. Odlukom Odbora za nadgledanje Programa od 14-15. juna 2023. godine, programska teritorija je proširena na još sedam zemalja, i to: Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Sjevernu Makedoniju, Srbiju, Moldaviju i Ukrajinu, odnosno djelove Ukrajine koji nisu pod kontrolom ruskih snaga. Pored toga, na istom sastanku Odbora za nadgledanje je odlučeno da se izmijeni finansijski plan Programa, odnosno da se izdvoje dodatna sredstva za novih 7 država, tačnije – 10 miliona eura za zemlje korisnice IPA fonda i 5 miliona eura za zemlje koje se finansiraju kroz Instrument za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju (NDICI), te da se sredstva sva tri fonda – ERDF, IPA i NDICI – objedine u jedinstveni Interreg fond.

Nakon toga, Ministarstvo evropskih poslova je, u ime Vlade Crne Gore, potpisalo Sporazum o sadržaju programa Interreg Evropa i potvrdi nacionalnog kofinansiranja 23. septembra 2023. godine, i time izrazilo saglasnost sa sadržajem Programa. Evropska komisija je odobrila izmijenu i dopunu programskog dokumenta i njegov sadržaj 23. jula 2024. godine. Izmjena i dopuna programskog dokumenta odnosila se na puno uključivanje sedam zemalja kandidata za članstvo u Program, među kojima je i Crna Gora, u smislu da partneri i donosioci politika iz regija ovih država imaju cjelovit pristup svim mogućnostima saradnje koje ovaj program nudi. Konkretno, programska teritorija je postala veća – od početnih 29 sada je 36 zemalja dio programske teritorije, zatim budžet Programa je povećan sa 379 na 394 miliona eura, a organizacije i institucije iz sedam zemalja kandidata za članstvo u EU mogu da učestvuju u projektima saradnje, između ostalog, i kao partneri koji učestvuju u razmjeni znanja (discovery partners).

Program je primarno namijenjen javnim organima vlasti, ali pravo učešća imaju i javno-pravne institucije i organizacije, kao i organizacije civilnog društva.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Shodno utvrđenim uslovima, Finansijskim sporazumom se potvrđuje učešće Crne Gore u Programu i određuju uslovi za finansiranje i sprovođenje Programa Interreg Evropa u periodu od 2021. do 2027. godine, sa finansijskom kontribucijom koja proizilazi iz Interreg fonda i nacionalnom kontribucijom koja se uplaćuje za potrebe Programa. Dokumentom je određena i stopa kofinansiranja, koja na nivou Programa neće biti veća od 80% prihvatljivih troškova.

Program ima jedan prioritet, odnosno specifični cilj – *Bolje upravljanje saradnjom* – koji je specifičan za Interreg programe, a koji je usmjeren na unapređenje institucionalnih kapaciteta organa vlasti, naročito onih čiji je zadatak da upravljaju određenom teritorijom, i ostalih zainteresovanih strana. Kako je Program usmjeren na jedan sveobuhvatan prioritet, korisnici imaju mogućnost da sarađuju na bilo kojoj od tema od zajedničkog interesa, sve dok se one adresiraju u okviru kohezivne politike Evrope unije:

1. Pametnija Evropa

Svi specifični ciljevi:

- i. Kapaciteti u oblasti istraživanja i inovacija, prihvatanje naprednih tehnologija
- ii. Digitalizacija građana, kompanija, organizacija za istraživanje i organa vlasti
- iii. Održivi rast i konkurentnost MSP i kreiranje poslova u MSP, uključujući metodom produktivnog investiranja
- iv. Vještine za pametnu specijalizaciju, industrijska tranzicija i preduzetništvo
- v. Digitalna povezanost

2. Zelenija Evropa

Svi specifični ciljevi:

- i. Energetska efikasnost i smanjenje emisija efekta staklene bašte
- ii. Obnovljiva energija
- iii. Pametni energetske sistemi, mreže i skladištenje
- iv. Prilagođavanje klimatskim promjenama, sprječavanje rizika od katastrofa, otpornost
- v. Dostupnost vode i održivo upravljanje vodama
- vi. Cirkularna ekonomija i ekonomski učinkovito raspolaganje resursima
- vii. Zaštita i očuvanje prirode i biodiverziteta, zelene infrastrukture, smanjenje zagađenja
- viii. Održiva mobilnost u urbanim sredinama sa ekonomijom bez ugljen dioksida

3. Socijalnija Evropa

Svi specifični ciljevi:

- i. Efikasnost i inkluzivnost tržišta rada, pristup kvalitetnom zapošljavanju, socijalna ekonomija
- ii. Dostupnost obrazovanja, obuka i cjeloživotnog učenja, obrazovanje i obuke koje se vrši na daljinu ili onlajn
- iii. Uključivanje marginalizovanih zajednica, domaćinstava sa niskim prihodima i ugroženih grupa
- iv. Socio-ekonomska integracija državljana trećih zemalja, uključujući migrante
- v. Jednak pristup zdravstvu, otpornost zdravstvenog sistema, briga zasnovana na porodici i zajednici
- vi. Kultura i turizam za ekonomski razvoj, socijalna inkluzija i socijalna inovacija

4. Povezanija Evropa

Specifični ciljevi:

- i. Klimatski otporna, pametna, bezbjedna, održiva i intermodalna TEN-T politika
- ii. Održiva, klimatski otporna, pametna i intermodalna nacionalna, regionalna i lokalna mobilnost

5. Evropa bliža građanima

Specifični ciljevi:

- i. Održivi i integrisani teritorijalni razvoj, kultura, prirodno nasljeđe, održivi turizam i bezbjednost (urbanih područja)
- ii. Održivi i integrisani teritorijalni razvoj, kultura, prirodno nasljeđe, održivi turizam i bezbjednost (područja koja nisu urbana)

6. Bolje upravljanje regionima

U pitanju je cilj koji je specifičan za Interreg, a koji se odnosi na podršku netematskoj saradnji radi pružanja odgovora na izazove iz domena administrativnog upravljanja politikama regionalnog razvoja (poput evaluacije i monitoringa, državne pomoći, javnih nabavki, teritorijalnih alatki, finansijskih

instrumenata).

Program je u potpunosti usklađen sa ciljevima održivog razvoja UN-a, Agendom za održivi razvoj do 2030, Evropskim zelenim dogovorom i Evropskom poveljom o ljudskim pravima, a zbog svog glavnog fokusa na izgradnji kapaciteta, djelatnosti Programa ne mogu prouzrokovati značajniji negativan uticaj na životnu sredinu, pa su one u potpunosti usklađene sa principom „nenanošenja velike štete“. Najzad, Program doprinosi ostvarivanju ciljeva kohezije politike Evropske unije, boljoj implementaciji ERDF/ESF programa i ukupnoj evropskoj integraciji Crne Gore, a isti ciljevi se postižu i predloženim Finansijskim sporazumom.

U kontekstu Crne Gore, Program je usklađen sa procesom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, kao i sa svim relevantnim strategijama i programima Vlade. Naročito se ističe usklađenost sa sljedećim strategijama i programima: Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine iz 2016. godine; Deklaracija o ekološkoj državi Crnoj Gori donesena 20. septembra 1991. godine; Agenda 21 (globalni akcioni plan o održivom razvoju za XXI vijek, usvojen na Konferenciji UN-a u Rio de Žaneiru, 1992. godine); Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024; Strategija upravljanja otpadom Crne Gore do 2030. godine; Strategija razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine sa Akcionim planom, Nacionalna strategija zapošljavanja 2021-2025; Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2025. do 2028. godine; Strategija reforme javne uprave 2022-2026.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati „status quo“ opciju i preporučljivo je uključiti i neregulativnu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

U skladu sa članom 8 stav 4 Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci između Evropske komisije i Crne Gore o posebnim pravilima za sprovođenje finansijske podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretprijetne podrške (IPA III), koji je stupio na snagu 2. novembra 2022. godine, pravila za sprovođenje ovog Programa navode se u Finansijskom sporazumu. Program se stoga sprovodi u skladu s odredbama ovog Finansijskog sporazuma između Evropske komisije, Upravljačkog tijela i Crne Gore. Opcije za ispunjavanje ciljeva i rješenja definisane su pravnim osnovom ovog Sporazuma.

Pravni okvir za sprovođenje Programa na teritoriji Crne Gore, proističe kako iz navedenih dokumenata, tako i iz sljedećih dokumenata:

- a. Uredba (EU) 2021/1060 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. juna 2021. godine o utvrđivanju zajedničkih odredaba o Evropskom fondu za regionalni razvoj, Evropskom socijalnom fondu plus, Kohezionom fondu, Fond za pravednu tranziciju, i Evropskom fondu za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu, i finansijska pravila za ove i Fond za azil, migracije i integraciju, Fond za unutrašnju bezbjednost, i Instrument za finansijsku podršku u području upravljanja granicama i vizne politike;
- b. Uredba (EU) 2021/1058 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. juna 2021. godine o Evropskom fondu za regionalni razvoj i Kohezioni fond;
- c. Uredba (EU) 2021/1059 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. juna 2021. godine o posebnim odredbama koje se tiču cilja Evropske teritorijalne saradnje (Interreg) podržanog Evropskim fondom za regionalni razvoj i spoljnim finansijskim instrumentima;
- d. Uredba (EU) 2021/947 Evropskog parlamenta i Savjeta od 9. juna 2021. godine o uspostavljanju Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Evropa, kojom se mijenja i stavlja izvan snage Odluka br. 466/2014/EU i stavlja izvan snage Uredba (EU) 2017/1601 i Uredba Savjeta (EK, Euratom) br. 480/2009;
- e. Uredba (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. septembra 2021. godine o uspostavljanju Instrumenta za pretprijetnu podršku (IPA III);
- f. Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. jula 2018. godine o finansijskim pravilima koja se primjenjuju na opšti budžet Unije, o izmjeni uredba (EU) br. 1296/2013, (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 1304/2013, (EU) br. 1309/2013,

(EU) br. 1316/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) br. 283/2014 i Odluke br. 541/2014/EU te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU, Euratom) br. 966/2012 („Finansijska regulativa“);

- g. Mjerodavno domaće zakonodavstvo o konkurenciji, državnoj pomoći i javnim nabavkama, i prpratni akti.

Zadržavanje statusa quo značilo bi ne samo zadržavanje istog statusa, već zapravo produbljivanje problema i izazova opisanih u tački 1. Definisanje problema. Program pokriva oblasti saradnje koje su od velikog značaja za Crnu Goru i doprinosi rješavanju problema sa kojima se suočava cijela Evropa. Kao što je ranije navedeno, kroz ovaj Program će se ojačati saradnja u oblastima koje proizilaze iz ciljeva kohezije politike Evropske unije, a koje, između ostalog, uključuju zaštitu životne sredine, digitalizaciju, turizam, obrazovanje, zdravstvo, tržište rada.

Potpisivanje Finansijskog sporazuma za program Interreg Evropa 2021-2027 predstavlja uslov za sprovođenje Programa na teritoriji Crne Gore, te obezbjeđuje uslove za crnogorske partnere, institucije i organizacije da učestvuju u projektima i pronalaze rješenja za lokalne i nacionalne izazove u saradnji sa partnerima iz programskog područja, istovremeno ostvarujući opšti cilj Programa i ciljeve kohezije politike Evropske unije. Postizanjem ovih ciljeva i rješavanjem problema, Crna Gora ostvaruje održiviji razvoj, obezbjeđuje kvalitetnije uslove za život za svoje građane i harmonizuje svoj razvoj sa razvojem zemalja Evropske unije.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu – nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti?
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija?
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Rješenja u propisu će uticati na buduće korisnike sredstava koje obezbjeđuje Program, na Ministarstvo evropskih poslova kao učesnika u Programu, a posljedično i na građane Crne Gore. Samim tim, primjena Finansijskog sporazuma će imati pozitivan uticaj na crnogorske učesnike, institucije i organizacije u operacijama Programa saradnje Interreg Evropa, doprinoseći unapređenju i razvoju njihovih institucionalnih i drugih kapaciteta i povezujući ih sa relevantnim akterima iz zemalja učesnica u Programu, koje se suočavaju sa istim ili sličnim izazovima.

Kroz Program će iz EU sredstava biti bespovratno finansirano do 80% troškova projekata u okviru svih tematskih oblasti Programa. Partneri na projektima iz javnih organa vlasti i javno-pravnih institucija i organizacija dužni su da obezbijede sredstva za kofinansiranje aktivnosti operacija u visini od 20%, dok taj iznos za partnere iz organizacija civilnog društva iznosi 30% od ukupnog budžeta projekta.

Primjena ovih propisa ne iziskuje finansijske troškove za građane i privredu.

Ukupan budžet Programa iznosi 493.103.338 eura, od kojih 394.482.670 eura predstavlja finansijsku alokaciju Evropske unije Programu za period 2021-2027. Preostalih 98.620.668 eura, odnosno 20% od ukupnih sredstava Programa, predstavlja nacionalni doprinos država učesnica za finansiranje operacija, i to dio iz budžeta države, a dio iz budžeta privatnih neprofitnih organizacija (ovo je bliže objašnjeno u tabeli 2 Aneks I Predloga finansijskog sporazuma).

Uz to, u skladu sa članom 27 stav 5 Uredbe (EU) 2021/1059, maksimalan iznos od 29.220.938 eura će se izdvojiti iz finansijske alokacije Evropske unije za budžet tehničke podrške Programa. S tim u vezi, primjena Finansijskog sporazuma zahtijeva trošak u vidu nacionalne kontribucije za aktivnosti tehničke podrške, koja u slučaju Crne Gore iznosi 7.218 eura za period od 4 godine, odnosno od 2024. do 2027. godine, što je bliže definisano Sporazumom o sadržaju programa Interreg Evropa i potvrdi nacionalnog

kofinansiranja 2021-2027 od 23. septembra 2023. godine. Taj trošak se obezbjeđuje iz budžeta Ministarstva evropskih poslova, što je detaljnije opisano u tački 5. Procjena fiskalnog uticaja.

Imajući u vidu da se sprovođenjem Programa obezbjeđuju bespovratna sredstva u iznosu od 80% troškova operacija u kojima učestvuju institucije i organizacije iz Crne Gore, te unapređuju kapaciteti crnogorskih partnera u prevazilaženju i rješavanju izazova navedenih u tački 1. Definisanje problema, troškovi koji nastaju potpisivanjem Sporazuma su u potpunosti opravdani.

Ovim Sporazumom se ne podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija, i ne predviđa administrativno opterećenje i biznis barijere.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proistaći finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe implementirane u tekst propisa? Obrazložiti.

Potpisivanjem Sporazuma, Crna Gora se obavezuje na plaćanje finansijske kontribucije za učešće u Programu.

Za sprovođenje Finansijskog sporazuma, biće potrebno obezbijediti finansijska sredstva iz budžeta Crne Gore za period od četiri godine, odnosno od 2024. do 2027. godine, u iznosu od 7.218 eura. Navedeni iznos predstavlja ukupnu kontribuciju za učešće u Programu, koja se vrši na godišnjem nivou kroz četiri tranše u iznosu od po 1.805 eura. Dinamika potrošnje po godinama je sljedeća:

3.610,00 eura za 2025. godinu (iznos predstavlja uplatu dvije kontribucije, za 2024. i 2025. godinu);

1.805,00 eura za 2026. godinu;

1.805,00 eura za 2027. godinu.

Planirana sredstva se isplaćuju kroz budžet Ministarstva evropskih poslova u okviru Aktivnosti 11 018 001 009 *Upravljanje i koordinacija programima evropske teritorijalne saradnje*, budžetska pozicija 414-7 *Konsultantske usluge, projekti i studije*.

Pored ovog iznosa, potrebno je obezbijediti sredstva za sprovođenje aktivnosti nacionalne kontaktne osobe predviđenih Programom, koja u slučaju Crne Gore predstavlja jednokratni iznos (single lump sum) od 15.000 eura za period od četiri godine, odnosno od 2024. do 2027. godine, koji će biti isplaćen u dvije rate. Iznos i uslovi za isplatu navedenog iznosa odobreni su na II sastanku Odbora za nadgledanje programa (ON) održanog 13-14. decembra 2022. godine, a Crne Gora je već u ovom trenutku stekla pravo na isplatu sredstava u cjelosti.

Finansijska sredstva navedena u prethodne dvije stavke su predviđena budžetom za tekuću fiskalnu godinu.

Usvajanjem propisa nije predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteci finansijske obaveze.

Implementacijom propisa će se ostvariti prihod za budžet Crne Gore, i to 80% ukupnog iznosa realizovanih operacija koji se finansiraju iz budžeta države i 100% ukupnog iznosa troškova nastalih kao rezultat aktivnosti nacionalne kontaktne osobe predviđenih Programom, po principu refundacije.

Metodologija izrade i obračuna proizašla je iz finansijskog okvira Programa.

Problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda nisu postojali, imajući u vidu da je odlukom donesenom na II sastanku ON-a definisan maksimalan iznos za finansiranje aktivnosti nacionalne kontaktne osobe u okviru Programa (jednokratni iznos od 15.000 eura), koji će biti isplaćen u cjelosti (100%) u dvije rate.

Sporazum se tek upućuje na mišljenje Ministarstvu finansija, pa samim tim još uvijek nisu dostavljene primjedbe koje bi trebalo implementirati u tekst propisa.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertiza, i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni, odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

Predlog Finansijskog sporazuma za program Interreg Evropa 2021-2027 sačinila je Evropska komisija, te je upućen na dalje komentare Upravljačkom tijelu i zemlji kandidatu za članstvo u Evropsku uniju koje učestvuju u Programu, u ovom slučaju Crnoj Gori. Nakon usaglašavanja finalne verzije Predloga, Sporazum je upućen Evropskoj komisiji, Upravljačkom tijelu i Crnoj Gori na potpis.

U RIA procesu, učestvovali su službenici Ministarstva evropskih poslova, kao članovi Odbora za nadgledanje programa Interreg Evropa 2021-2027, koji su upoznati sa Programom, strukturom, sadržajem i prethodnim rezultatima Programa.

Imajući u vidu prirodu dokumenta, javne konsultacije nisu bile potrebne.

7. Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
- Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

Nisu uočene prepreke koje bi mogle da ometaju implementaciju propisa.

Mjere za primjenu Sporazuma sadržane su u samom Finansijskom sporazumu, pravilima i dokumentima za sprovođenje Programa, te nacionalnom zakonodavstvu i uredbama Evropske unije, na koje se ovaj ovaj propis poziva.

Teritorijalna i SWOT analiza programske oblasti pružaju široku sliku socio-ekonomske i ekološke situacije programskog područja. Za izbor indikatora prioritet je dat indikatorima koje je obezbijedila Evropska komisija u cilju transparentnosti, odgovornosti, praćenja, evaluacije i komunikacije na regionalnom i nacionalnom nivou, nivou Evropske unije i nivou programskih područja, ali i indikatorima koji su specifični za program Interreg Evropa.

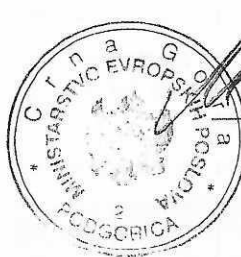
Glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva jesu:

Prioritet	Specifični cilj	ID	Indikator
1	Unapređenje institucionalnih kapaciteta organa javnih vlasti, naročito onih u čijoj je nadležnosti upravljanje posebnom teritorijom, i zainteresovanih strana;	RI1	Ljudi čiji su kapaciteti unaprijeđeni kroz učešće na događajima Platforme
1	Unapređenje institucionalnih kapaciteta organa javnih vlasti, naročito onih u čijoj je nadležnosti upravljanje posebnom teritorijom, i zainteresovanih strana;	RI2	Organizacije čiji su kapaciteti unaprijeđeni kroz međuregionalnu saradnju
1	Unapređenje institucionalnih kapaciteta organa javnih vlasti, naročito onih u čijoj je nadležnosti upravljanje posebnom teritorijom, i zainteresovanih strana;	RI3	Instrumenti politika koji su unaprijeđeni zahvaljujući programu Interreg Evropa

Na nacionalnom nivou, monitoring i evaluaciju sprovodi prije svega Ministarstvo evropskih poslova, a u jednom dijelu i Ministarstvo finansija, odnosno Direkcija za prvi nivo kontrole. Na nivou Programa, monitoring vrše Evropska komisija i Regionalni savjet O de Frans u Francuskoj, u svojstvu Upravljačkog tijela, kao i Revizorsko tijelo Programa, takođe smješteno u Francuskoj. Procesi evaluacije se odnose na efektivnost, efikasnost, relevantnost, koherentnost i dodatnu vrijednost Unije, kao i na inkluzivnost, zabranu diskriminacije i vidljivost.

Datum i mjesto

21. februar 2025. godine, u Podgorici

Maida Gorčević

MINISTARKA

**Finansijski sporazum za Program saradnje (Interreg VI-C) „Interreg Evropa
2021-2027”**

CCI 2021TC16RFIR001

Preambula

Vlada Crne Gore, koja zastupa državu Crnu Goru, u daljem tekstu: „Crna Gora”,

i

Evropska komisija, u daljem tekstu: „Komisija”, koja zastupa Evropsku uniju, u daljem tekstu: „EU”

i

Regija O-de-Frans, čiji je pravni zastupnik rukovodilac Upravljačkog tijela Programa, u daljem tekstu: „Francuska”,

u daljem tekstu pod zajedničkim nazivom: „Strane”,

UZ ISTICANJE zajedničkog cilja i međusobnog dogovora u pogledu uspješne realizacije programa saradnje (Interreg VI-C) „Interreg Evropa 2021-2027” (u daljem tekstu: „Program”), odnosno postojane saradnje zarad ostvarenja tog zajedničkog cilja,

PODSJEĆAJUĆI na svoje uzajamne obaveze u procesu sprovođenja Programa „Interreg Evropa”, a u skladu sa zajedničkim vrijednostima, kao što su poštovanje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda, demokratski principi, vladavina prava i horizontalni principi koji se primjenjuju na programe kohezione politike, kako se navodi u članu 9 Uredbe (EU) 2021/1060.

NAGLAŠAVAJUĆI svoje uzajamne obaveze u sprovođenju Programa „Interreg Evropa 2021-2027”, uz poštovanje odredbi koje stranama omogućavaju valjano finansijsko upravljanje Programom, pravično postupanje prema učesnicima, kao i proces upravljanja i konsultacija koji odgovaraju prirodi odnosa saradnje između strana,

saglasile su se kako slijedi:

Prvi dio – Opšte odredbe i načela

Član 1 – Svrha sporazuma

Ovim sporazumom utvrđuju se uslovi finansiranja i sprovođenja Programa „Interreg Evropa” za period od 2021. do 2027. godine („Program”) u partnerskoj državi, uz finansijski doprinos koji se opredjeljuje iz Evropskog fonda za regionalni razvoj („ERDF”) i Instrumenta za pretpristupnu podršku („IPA III”) Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju - Globalna Evropa („NDICI”), koji se u daljem tekstu zajedno nazivaju „Interreg fondovi”, kao i nacionalno sufinansiranje koje je predviđeno za Program.

Nadležni organi država članica preuzimaju obavezu da ovaj sporazum primjenjuju kao alat za sprovođenje budžeta Unije, u skladu s Uredbom (EU, Euratom) 2018/1046 („Finansijska uredba”)¹, u smislu člana 59 (6) Uredbe (EU) 2021/1059, a ne kao međunarodni sporazum, kako se navodi u članu 216-219 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU).

Član 2 – Temeljni akti

1. Ovaj Program sprovode Crna Gora i Francuska, Albanija, Austrija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Republika Kipar, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Nemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Republika Moldavija, Holandija, Severna Makedonija, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunija, Srbija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švajcarska i Ukrajina, u skladu s uslovima koji su definisani ovim sporazumom i njegovim aneksima, u skladu sa niže navedenim temeljnim aktima, uključujući i eventualne ispravke ili izmjene ovih dokumenata, ali i relevantna dokumenta EU kojima se predmetni akti dopunjuju:
 - a. Uredba (EU) 2021/1060² Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. juna 2021. godine, kojom se utvrđuju zajedničke odredbe o Evropskom fondu za regionalni razvoj, Evropskom socijalnom fondu plus, Kohezionom fondu, Fondu za pravednu tranziciju i Evropskom fondu za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu, te finansijskih pravila za njih, i za Fond za azil, migracije i integraciju, Fond za unutrašnju bezbjednost i Instrument za finansijsku podršku u oblasti upravljanja granicama i vizne politike;
 - b. Uredba (EU) 2021/1058³ Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. juna 2021. godine o Evropskom fondu za regionalni razvoj i Kohezionom fondu;
 - c. Uredba (EU) 2021/1059⁴ Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. juna 2021. godine o posebnim odredbama koje se odnose na cilj evropske teritorijalne saradnje (Interreg), koji se realizuje uz podršku Evropskog fonda za regionalni razvoj i iz instrumenata za finansiranje vanjskog djelovanja;
 - d. Uredba (EU) 2021/947⁵ Evropskog parlamenta i Savjeta od 9. juna 2021. godine, kojom se uspostavlja Instrument za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju - Globalna Evropa, odnosno kojom se mijenja i stavlja van snage Odluka br.466/2014/EU, stavlja se van snage Uredba (EU) 2017/160, kao i Uredba Savjeta (EC, Euratom) br.480/2009;

¹ SL L 193, 30.7.2018, str. 1

² SL L231, 30.06.2021, str. 159

³ SL L231, 30.06.2021, str. 60

⁴ SL L231, 30.06.2021, str. 94

⁵ SL L209, 14.06.2021, str. 1

- e. Uredba (EU) 2021/1529⁶ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. septembra 2021. godine kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu podršku („IPA III”);
 - f. Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. jula 2018. godine o finansijskim pravilima koja se primjenjuju na opšti budžet Unije, kojom se mijenjaju i dopunjuju uredbe (EU) br. 1296/2013, (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 1304/2013, (EU) br. 1309/2013, (EU) br. 1316/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) br. 283/2014 i Odluke br. 541/2014/EU, i kojom se stavlja van snage Uredba (EU, Euratom) br. 966/2012 („Finansijska uredba”).
2. U mjeri u kojoj se odredbe osnovnih akata iz stava 1, zajedno sa relevantnim dokumentima koji ih dopunjuju, primjenjuju na Crnu Goru po osnovu ovog sporazuma, isti se moraju primjenjivati kao da predstavljaju odredbe ovog sporazuma.

Član 3 – Značenje izraza

- 1. Za potrebe ovog sporazuma, primjenjuju se definicije i odredbe navedene u članu 2 Uredbe (EU) 2021/1059 i članu 2 Uredbe (EU) 2021/1060.
- 2. Za potrebe ovog sporazuma, dodatno se primjenjuju i sljedeće definicije:
- 3.
 - (1) “Program” podrazumijeva program Interreg Evropa za period od 2021. do 2027. godine, uključujući i relevantna dokumenta, odnosno njihove ispravljene ili dopunjene verzije, kao na primjer:
 - a. Programski dokument (CCI 2021TC16RFIR001) koji je odobren Odlukom Komisije C(2022) 4868 od 5. jula 2022. godine, dopunjen i izmijenjen Odlukom Komisije C(2023) 8860 od 11. decembra 2023. godine i poslednji put dopunjen i izmijenjen Odlukom Komisije C(2024) 5422 od 23. jula 2024. godine.
 - b. „Programski priručnik”;
 - c. „Opis sistema upravljanja i kontrolnog sistema”;
 - d. „Pravilnika o radu Odbora za nadgledanje Programa”;
 - (2) „Restriktivne mjere EU” podrazumijevaju restriktivne mjere koje su usvojene u skladu s Ugovorom o Evropskoj uniji (UEU) i UFEU.

⁶ SL L330, 20.09.2021, str. 1

Član 4 – Ukupni budžet i finansijski doprinosi za Program

1. Finansijski plan predstavljen je u Aneksu I.
2. Ukupan budžet Programa iznosi 493.103.338 eura.
3. Ukupna finansijska alokacija koju EU opredjeljuje za Program iznosi 394.482.670 eura.
4. Alokacija koju opredjeljuje EU dijeli se na godišnje iznose kako je navedeno u Tabeli 1 u Aneksu I.
5. Ukupan budžet iz stava 2 uključuje i iznos od 98.620.668 eura, koji predstavlja nacionalno sufinansiranje država učesnica.

Podjela odgovarajućih finansijskih alokacija po prioritetima, kao i napomena da li se nacionalna alokacija sastoji od javnog ili privatnog sufinansiranja, odnosno od oba, nalazi se u Tabeli 2 Aneksa I.
6. Stopa finansiranja koje EU opredjeljuje za svaki od prioriteta ne može biti veća od 85% prihvatljivih troškova Programa. Stopa sufinansiranja za svaki od prioriteta navedena je u Tabeli 2 Aneksa I.
7. Ništa u ovom sporazumu neće se tumačiti tako da implicira finansijske obaveze Unije u vezi sa kreditima koji još uvijek nisu odobreni usvajanjem budžeta EU.
8. U skladu sa postotkom koji je definisan članom 27(5) Uredbe (EU) 2021/1059, od ukupne finansijske alokacije u iznosu od 394.482.670 eura koja se opredjeljuje iz Interreg fondova, maksimalan iznos od 29.220.938 eura biće iskorišćen za budžet tehničke podrške Programa.

Iznos sredstava koja se opredjeljuju za tehničku podršku predstavlja dio finansijske alokacije svakog od programskih prioriteta. Tehnička podrška ne smatra se posebnim prioritetom ili programom, i ovaj iznos je naveden u koloni (a2), Tabela 2 u Aneksu I.

Strane su dužne da vode računa da, u procesu sprovođenja Programa, ekonomski resursi iz finansijske alokacije koja je predviđena ovim članom, posredno ili neposredno ne postanu dostupni za ili u korist subjekta, pojedinaca ili grupe pojedinaca koji spadaju u područje primjene Restriktivnih mjera EU. U slučaju da bilo koja od strana utvrdi da bi određeni projektni partner mogao potpadati pod područje primjene Restriktivnih mjera EU, dužna je da o tome bez odlaganja obavijesti Komisiju.

Član 5 – Programsko područje

Programsko područje obuhvata 27 država članica EU (242 NUTS2 regije), Norvešku (7 regija), Švajcarsku (7 regija), Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Severnu Makedoniju, Srbiju, Republiku Moldaviju i Ukrajinu⁷.

⁷ Nakon ničim izazvane, neopravdane i potpune invazije Rusije na Ukrajinu bez presedana, pokrenute 24. februara 2022. godine, i njenih posljedica, za učešće u programu podobne su samo teritorije unutar međunarodno priznatih granica Ukrajine

Član 6 – Period izvršenja sporazuma

Period izvršenja ovog sporazuma počinje od datuma njegovog stupanja na snagu u skladu sa članom 57 ovog sporazuma, i ističe 15 godine nakon tog datuma.

Drugi dio – Sprovođenje Programa

Odjeljak I – Pravila koja se primjenjuju na cijeli Program

Član 7 – Načela sprovođenja Programa

1. Program se sprovodi kroz princip zajedničkog upravljanja sa predmetnom državom članicom, u skladu sa načelima koja su predviđena članom 63 Finansijske uredbe i shodno uslovima koji su definisani ovim sporazumom, pozitivnim zakonodavstvom koje je na snazi u državama učesnicama, programskim dokumentima i pisanom potvrdom Crne Gore o učešću u ovom Programu za programski period od 2021. do 2027. godine.
2. Države učesnice se obavezuju da će za potrebe sprovođenja Programa u punom kapacitetu saradivati sa zajedničkim programskim tijelima, koja su navedena u članu 12 ovog sporazuma, i da će podržati efikasno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole, kako je definisano u Odjeljku V.
3. Odredbe koje se odnose na postupak sprovođenja, kao što su formalni zahtjevi prema korisnicima, pravila za ocjenjivanje projekata, odobravanje, ugovaranje i prihvatljivost troškova, kao i postupak izvještavanja i plaćanja, definisane su dokumentima koji su navedeni u članu 3 ovog sporazuma. Ove odredbe o sprovođenju imaju obavezujuće dejstvo u postupku sprovođenja Programa.

Član 8 – Horizontalni principi

Strane su dužne da osiguraju usklađenost sa principima koji su predviđeni članom 9 Uredbe (EU) 2021/1060, odnosno poštovanje prava koja su u ovom članu navedena.

Član 9 – Princip partnerstva

U skladu sa članom 8 Uredbe (EU) 2021/1060 i Evropskim kodeksom ponašanja za partnerstvo, koji je uspostavljen Delegiranom uredbom Komisije EU) br. 240/2014, strane su dužne da cjelokupno partnerstvo organizuju i sprovode u skladu sa svojim institucionalnim i zakonodavnim okvirom, a uzimajući u obzir specifične karakteristike Programa.

Član 10 – Teritorijalni razvoj

Programom se može obezbijediti podrška integrisanom teritorijalnom razvoju u skladu sa članom 20 i 21 Uredbe (EU) 2021/1059 i članovima 28 do 34 Uredbe (EU) 2021/1060.

nad kojima Vlada Ukrajine ostvaruje potpunu suverenu kontrolu. Teritorije koje su sastavni dio teritorije Ukrajine, ali nad kojima Vlada Ukrajine privremeno ne ostvaruje punu suverenu kontrolu, neće biti podobne za učešće.

Član 11 – Prekid u sprovođenju Programa

1. U skladu sa pravilima koja su predviđena Uredbom (EU) 2021/1059, postupak sprovođenja Programa se obustavlja, odnosno alokacija koja je predviđena za Program se umanjuje u sljedećim situacijama:
 - a) ukoliko nijedna od država koje učestvuju u Programu nije potpisala relevantni finansijski sporazum do 31. decembra one kalendarske godine koja slijedi nakon godine tokom koje je preuzeta prva budžetska obaveza; ili
 - b) ukoliko problemi u odnosima između država učesnica onemogućavaju predviđenu realizaciju Programa; ili
 - c) u drugim opravdanim slučajevima.
2. Države članice koje učestvuju u Programu i, gdje je to primjenljivo, ostale države partneri, zahtijevaće:
 - a) da se Interreg program obustavi, naročito u situaciji kada se glavni zajednički razvojni izazovi u programu ne mogu prevazići bez učešća te partnerske države;
 - b) da se umani alokacija koja je predviđena za taj Interreg program, u skladu sa važećim pravilima i procedurama; ili
 - c) da se sprovođenje Interreg programa nastavi bez učešća te države učesnice.
3. Komisija može donijeti odluku da obustavi postupak sprovođenja programa, u skladu sa važećim pravilima i procedurama koji su predviđeni Uredbom (EU) 2021/1059, i prije nego istekne period njegovog izvršenja, a na zahtjev odbora za nadgledanje ili države članice koja učestvuje u programu, odnosno na sopstvenu inicijativu, nakon što o tome obavijesti odbor za nadgledanje.

Odjeljak II – Programski organi i programska tijela

Član 12.1 – Spisak programskih organa

U skladu sa pravilima o sistemu upravljanja i kontrole, koja su definisana u Uredbi (EU) 2021/1060 i u Uredbi (EU) 2021/1059, sljedeći programski organi nadležni su za upravljanje Programom i njegovu implementaciju: Upravljačko tijelo iz člana 12 (3) kojem podršku pruža Zajednički sekretarijat iz člana 12 (4), tijelo koje preuzima računovodstvenu funkciju iz člana 12(6) i Revizorsko tijelo iz člana 12 (7).

Nacionalno tijelo Crne Gore, koje je predviđeno članom 12(3), dužno je da sarađuje sa programskim tijelima.

Član 12.2 – Odbor za nadgledanje

1. Strane su u obavezi da, u dogovoru s Upravljačkim tijelom, uspostave odbor za nadgledanje procesa sprovođenja Programa („Odbor za nadgledanje”), u roku od tri mjeseca od datuma kada država članica koja učestvuje u programu od Komisije dobije odluku kojom se Program odobrava u skladu sa članom 28(1) Uredbe (EU) 2021/1059.
2. Sastav odbora za nadgledanje utvrđuju države učesnice, uzimajući u obzir broj država članica koje učestvuju u Programu, broj trećih zemalja i partnerskih država u Programu.
3. Sastav odbora treba da obezbijedi uravnoteženu zastupljenost:
 - (a) relevantnih organa, uključujući i posrednička tijela;
 - (b) tijela koja su zajednički uspostavljena na nivou cijele programske oblasti ili pokrivaju njen određeni dio, uključujući i Evropsku grupu za teritorijalnu saradnju (EGTC); i
 - (c) predstavnika programskih partnera iz člana 9.
4. Funkcije odbora za nadgledanje definisane su članom 30 Uredbe (EU) 2021/1059.

Član 12.3 – Upravljačko tijelo i nacionalno tijelo

1. U skladu sa članom 45(1) i (3) Uredbe (EU) 2021/1059, a za potrebe člana 71 Uredbe (EU) 2021/1060, države učesnice su za jedinstveno upravljačko tijelo programa identifikovale regiju O-de-Frans.
2. Funkcije Upravljačkog tijela definisane su članom 46 Uredbe (EU) 2021/1059.
3. Nacionalni koordinator za IPA (NIPAK) u Crnoj Gori, koji je imenovan u skladu sa Okvirnim finansijskim sporazumom o partnerstvu između Evropske komisije i Crne Gore, koju predstavlja Vlada Crne Gore o posebnim modelima sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA III), koordinira učešćem korisnika IPA III u relevantnim programima prekogranične saradnje, navedenim u članu 64(2), tačkama (a) i (b), te, prema potrebi, u transnacionalnim i interregionalnim programima saradnje navedenim u članu 64(2), tački (c). NIPAK može, po potrebi, da ovlasti koordinatora za teritorijalnu saradnju ili strukturu koja je uspostavljena za upravljanje programima prekogranične saradnje da vrši poslove koordinacije. Nacionalno tijelo, koje je na odgovarajući način uspostavljeno, preuzima konačnu odgovornost za sprovođenje programa na teritoriji svoje države, kako je predviđeno usvojenim programskim dokumentom, i dužno je da osigura saradnju s upravljačkim tijelom, ostalim programskim tijelima, odborom za nadgledanje i Komisijom.
4. Crna Gora je za nacionalno tijelo odredila Ministarstvo evropskih poslova Crne Gore, koje preuzima konačnu odgovornost za postupak sprovođenja Programa na teritoriji Crne Gore, i dužno je da omogući saradnju sa Upravljačkim tijelom, ostalim programskim tijelima, odborom za nadgledanje i sa Komisijom.

5. Nacionalno tijelo je dužno da Upravljačkom tijelu pruži podršku u realizaciji redovnih zadataka, uključujući i upravljanje Programom, provjere strukture upravljanja, finansijsko upravljanje, izvještavanje, evaluaciju i komunikaciju.
6. Član Odbora za nadgledanje iz Crne Gore, kao predstavnik nacionalnog tijela, i njegov zamjenik/ca glavne su kontakt osobe za komunikaciju sa programskim organima i tijelima koja upravljaju Programom, a u dijelu procesa sprovođenja Programa u Crnoj Gori.
7. Nacionalnom tijelu u Crnoj Gori dodijeljena je funkcija kontaktne tačke/posrednika („Kontaktna tačka”), koja Upravljačkom tijelu pruža informacije o Programu, pozivima za dostavljanje prijedloga projekata, aktuelnim projektima i rezultatima potencijalnih korisnika i partnera. Ukoliko nacionalno tijelo Crne Gore povjeri zadatke kontakt tačke drugoj instituciji, dužno je da o tome obavijesti Komisiju i Upravljačko tijelo.
8. Kontaktna tačka pruža podršku Upravljačkom tijelu i partnerima u dijelu zadataka koji su predviđeni članom 36(2) do (6) Uredbe (EU) 2021/1059.

Član 12.4 – Zajednički sekretarijat i podružnice

1. Nakon konsultacija sa državama učesnicama, Upravljačko tijelo uspostavlja zajednički sekretarijat, sa osobljem čiji sastav se formira uzimajući u obzir programsko partnerstvo, u skladu sa članom 46(2) Uredbe (EU) 2021/1059.
2. Zajednički sekretarijat, uključujući i njegove podružnice, pruža podršku Upravljačkom tijelu i Odboru za nadgledanje u obavljanju određenih funkcija. Zajednički sekretarijat takođe pruža informacije potencijalnim korisnicima o mogućnostima finansiranja u okviru Programa i pomaže korisnicima i partnerima u sprovođenju projekata u skladu sa članom 46(2) Uredbe (EU) br. 2021/1059.

Član 12.5 – Nacionalni kontrolor

1. Iznimno od tačke (a) člana 74(1) Uredbe (EU) br. 2021/1060 i ne dovodeći u pitanje član 45(5) iste Uredbe, države članice i, gdje je primjenljivo, treća zemlja, zemlja partner ili prekomorske zemlje i teritorije koje učestvuju u Interreg programu, mogu donijeti odluku da se provjere upravljanja iz tačke (a) člana 74(1) Uredbe (EU) br. 2021/1060, sprovode kroz organ, odnosno lice koje je nadležno za verifikaciju, a koje država članica imenuje za svoju teritoriju („Nacionalni kontrolor“).

Crna Gora je odredila Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU) / Direkciju za prvi nivo kontrole u Ministarstvu finansija za nacionalnog kontrolora, koji će pružiti podršku Upravljačkom tijelu u dijelu kontrole, prije svega u sprovođenju verifikacije upravljanja na teritoriji Crne Gore.

2. Nakon što je utvrđen nacionalni kontrolor, on je zadužen da vrši provjere odnosno verifikacije upravljanja u skladu sa stavovima 3 do 9 člana 46 Uredbe (EU) br. 2021/1059.

Član 12.6 – Računovodstvo

U skladu sa članom 47 Uredbe (EU) br. 2021/1059, računovodstvenu funkciju vrši POM Oost-Vlaanderen (Provincijalna agencija za razvoj Istočne Flandrije).

Član 12.7 – Revizorsko tijelo i grupa revizora

1. Države učesnice su odredile Nacionalno tijelo za reviziju evropskih fondova (Autorité nationale d'Audit pour les Fonds européens - AnAFé) za jedinstveno revizorsko tijelo, sa sjedištem u Francuskoj.
2. Radu Revizorskog tijela podršku pruža grupa revizora, koja se sastoji od predstavnika svih država učesnica, i nadležna je za revizije koje se sprovode u svakoj od država pojedinačno.
3. Crna Gora je imenovala Revizorsko tijelo Crne Gore za svog predstavnika u grupi revizora.
4. Funkcije Revizorskog tijela i grupe revizora definisane su članom 48 Uredbe (EU) 2021/1059.

Odjeljak III – Odredbe o prihvatljivosti

Član 13 – Hijerarhija pravila o prihvatljivosti

Prihvatljivost operacija i troškova u okviru Programa uređena je članovima 63-68 Uredbe (EU) br. 2021/1060, članovima 5 i 7 Uredbe (EU) br. 2021/1058 i članom 37-44 Uredbe (EU) br. 2021/1059.

Član 14 – Projektno partnerstvo

Članom 23 Uredbe (EU) br. 2021/1059 predviđeno je uspostavljanje partnerstava u okviru operacija koje se sprovode na osnovu ovog sporazuma.

Član 15 – Izbor projekata

Operacije se biraju u skladu sa pravilima koja su definisana u članu 22 Uredbe (EU) br. 2021/1059.

Odbor za nadgledanje utvrđuje i primjenjuje kriterijume i procedure koje su nediskriminatorne i transparentne, koje obezbjeđuju pristupačnost licima s invaliditetom, i rodnu ravnopravnost, te postupa u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i Protokolima 1, 4, 6, 7, 12, 13 i 16 uz Konvenciju i članom 14 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i u skladu sa Pariskim sporazumom i ciljevima održivog razvoja UN-a.

Član 16 – Pravila o nabavkama koja primjenjuju subjekti koji sprovode operacije u okviru ovog Programa

Kada sprovođenje operacije zahtijeva ugovore o nabavci usluga, roba ili radova od strane korisnika iz Crne Gore, primjenjuju se procedure za nabavku koje su navedene u Aneksu II.

Odjeljak IV – Finansijske odredbe

Član 17 – Opšte odredbe

U skladu sa principima dobrog finansijskog upravljanja, programski budžet se realizuje na način koji omogućava da se aktivnosti koje se finansiraju iz budžeta sprovode valjano i efikasno u skladu sa osnovnim aktima iz člana 2(1).

Član 18 - Budžetske obaveze

Na osnovu Sprovedbene odluke Komisije C(2022) 4868 od 5. jula 2022. godine, poslednji put izmenjene i dopunjene Sprovedbenom odlukom Komisije C(2024) 5422 od 23. jula 2024. godine, kojom se odobrava Program („odluka o odobravanju programa“), Komisija preuzima budžetske obaveze „Interreg fondova“ u godišnjim ratama za svaki od fondova, za period između 1. januara 2023. i 31. decembra 2027. godine.

Član 19 – Plaćanja

1. Plaćanja od strane Komisije realizuju se u vidu pretfinansiranja, periodičnih plaćanja i plaćanja na osnovu salda računa za obračunsku godinu.

U skladu s članom 51(2) Uredbe (EU) 2021/1059, Komisija isplaćuje pretfinansiranje na osnovu ukupne podrške iz svakog Interreg fonda, kako je navedeno u odluci Komisije o odobravanju svakog Interreg programa u skladu s članom 18 Uredbe (EU) 2021/1059, u zavisnosti od raspoloživosti sredstava, u godišnjim ratama kako slijedi, i to prije 1. jula za godine od 2022. do 2026, ili, u godini usvajanja odluke o odobravanju, najkasnije 60 dana nakon usvajanja te odluke :

- a) 2021: 1 %;
- b) 2022: 1 %;
- c) 2023: 3 %;
- d) 2024: 3 %;
- e) 2025: 3 %;
- f) 2026: 3 %;

Prilikom uplate pretfinansiranja, Komisija uzima u obzir aktuelne finansijske potrebe na nivou Programa.

2. Kontribucija koja se za Program opredjeljuje iz Interreg fondova uplaćuje se na jedinstveni račun, bez nacionalnih podračuna, kojim upravlja POM Oost-Vlaanderen (Provincijalna agencija za razvoj Istočne Flandrije).

3. Zahtjeve za plaćanje Komisiji dostavlja POM Oost-Vlaanderen (Provincijalna agencija za razvoj Istočne Flandrije).

4. Kancelarija POM Oost-Vlaanderen (Provincijalna agencija za razvoj Istočne Flandrije), kao tijelo koje obavlja računovodstvenu funkciju, po pravilu, vrši svoja plaćanja prema vodećem partneru, odnosno jedinom partneru, u punom iznosu, najkasnije 80 dana od dana kada je vodeći, odnosno jedini partner dostavio zahtjev, pod uslovom da Crne Gora nije predmet restriktivnih mjera.

Međutim, računanje roka od 80 dana može biti obustavljeno ukoliko, na osnovu informacija koje je dostavio vodeći, odnosno jedinstveni partner, POM Oost-Vlaanderen (Provincijalna agencija za razvoj Istočne Flandrije) ne može da utvrdi da li je iznos dospio za plaćanje.

Član 20 – Odlaganje rokova za plaćanje

1. Komisija može odložiti rok za plaćanje najduže 6 mjeseci, ukoliko je ispunjen neki od sljedećih uslova:

- a) postoje dokazi koji ukazuju na ozbiljan nedostatak za koji nisu preduzete korektivne mjere;
- b) Komisija je dužna da izvrši dodatne provjere nakon što je primila informaciju da izdaci navedeni u zahtjevu za plaćanje mogu biti povezani s određenom nepravilnošću.

2. Upravljačko tijelo može izraziti saglasnost da se period obustave produži za 3 mjeseca.

Član 21 – Obustavljanje plaćanje

1. Nakon što je dala mogućnost Upravljačkom tijelu da iznese svoja zapažanja, Komisija može obustaviti plaćanja, dijelom ili u cjelosti, ukoliko je ispunjen bilo koji od sljedećih uslova:

- a) Upravljačko tijelo nije preduzelo neophodne mjere da riješi predmetnu situaciju, koja je uslovlila prekid u skladu sa članom 20;
- b) utvrđen je ozbiljan nedostatak;
- c) troškovi navedeni u zahtjevima za plaćanje povezani su sa nepravilnošću koja nije ispravljena;
- d) Komisija je dala obrazloženo mišljenje o postupku kršenja (prema Članu 258 UFEU-a), a u vezi sa pitanjem koje dovodi u pitanje zakonitost i regularnost troškova.

2. Komisija će okončati obustavu procesa plaćanja, dijelom ili u cjelosti, kada Upravljačko tijelo preduzme mjere kojima se otklanjaju elementi iz stava 1.

Član 22 – Povrat troškova Tehničke podrške

1. Komisija Upravljačkom tijelu refundira troškove Tehničke podrške ovog Programa po paušalnoj stopi.
2. Maksimalan iznos koji Komisija refundira Upravljačkom tijelu za Tehničku podršku odgovara iznosu navedenom u Tabeli 2 Aneksa I.

Član 23 – Podnošenje i pregledanje računa

Postupak dostavljanja i pregledanja računa sprovodi se u skladu sa pravilima navedenim u Poglavlju II pod VII naslovom Uredbe (EU) br. 2021/1060.

Član 24 – Povrat neiskorišćenih sredstava

Komisija primjenjuje pravila o postupku za povrat neiskorišćenih sredstava i o izuzeću od pravila o povratu kako je navedeno u članu 105-107 Uredbe (EU) br. 2021/1060.

Član 25 – Odredbe o deviznim uplatama i prenos sredstava

1. U skladu sa članom 38(5) Uredbe (EU) br. 2021/1059, partneri su dužni da troškove plaćene u drugoj valuti konvertuju u eure koristeći mjesečni računovodstveni kurs Komisije, koji se primjenjuje na dan kada je predmetni trošak dostavljen na verifikaciju.
2. Crna Gora će preduzeti potrebne mjere da, gdje je to primjenljivo, omnogorskim korisnicima omogućiti sljedeće:
 - (a) da prime sredstva koja su predviđena finansijskim doprinosom EU za potrebe Programa i otvore posebne bankovne račune, uključujući račune za uplate u eurima;
 - (b) da obavljaju plaćanja u skladu s ugovornim zahtjevima za sprovođenje svih aktivnosti neophodnih za realizaciju operacija, uključujući i mogućnost vodećeg korisnika da iznos granta preraspodijeli ostalim korisnicima.

Odjeljak V – Dobro finansijsko upravljanje u dijelu sprovođenja Programa

Član 26 – Opšte odredbe

1. Strane su dužne da, u procesu upravljanja fondovima EU, poštuju principe dobrog finansijskog upravljanja, transparentnosti i nediskriminacije, i obezbijede vidljivost djelovanja Evropske unije. U tom cilju, strane su dužne da ispunjavaju svoje obaveze kontrole i revizije i preuzimaju obaveze koje proizilaze iz ovog sporazuma.
2. Strane će utvrditi sistem upravljanja i kontrole u vezi sa Programom u skladu sa članom 69-72, 74-76 i 78- 82 Uredbe (EU) br. 2021/1060 i članovima 22, 30(2) i 46-49 Uredbe (EU) br. 2012/159 i validnom verzijom dokumenta „Opis sistema upravljanja, finansija i kontrole” i dužne su da obezbijede njegovo funkcionisanje u skladu sa principima dobrog finansijskog upravljanja i ključnim zahtjevima koji su definisani u Aneksu XI Uredbe br. 2021/1060.

3. Za potrebe primjene ovog Odjeljka, programski organi i tijela će blisko sarađivati sa stranama učesnicama u skladu sa njihovim relevantnim zakonima i propisima.
4. Prilikom obavljanja svojih dužnosti na teritoriji Crne Gore, programska tijela, zastupnici EU i istražni organi EU postupace u skladu sa crnogorskim zakonodavstvom.
5. Prilikom izvršavanja zadataka koji se odnose na sprovođenje budžeta, strane učesnice će preduzeti sve neophodne i odgovarajuće mjere, uključujući zakonodavne, regulatorne i administrativne mjere, da na efikasan način zaštite finansijske interese EU.

Član 27 – Područje primjene provjera upravljanja

Nacionalni kontrolor Crne Gore, uz podršku Nacionalnog tijela, vrši provjere upravljanja na svojoj teritoriji, kako bi utvrdio sljedeće:

- a) da su isporučeni proizvodi i usluge za koje je obezbijeđeno sufinansiranje,
- b) da su operacije usklađene sa članom 74(1)(a) Uredbe (EU) br. 2021/1060, Programom i uslovima za podršku operaciji.

Upravljačko tijelo je dužno da utvrdi da je Nacionalni kontrolor verifikovao rashode korisnika koji učestvuju u operacijama.

Član 28 – Postupci revizije i provjere

1. EU ima pravo da sprovede postupak odgovarajuće tehničke, naučne, finansijske revizije i provjere, uključujući i sprovođenje provjera na licu mjesta u skladu sa članom 48 i 49 Uredbe (EU) br. 2021/1059 i članom 79 Uredbe (EU) br. 2021/1060 u prostorijama bilo kog fizičkog lica sa prebivalištem u Crnoj Gori, odnosno pravnog lica koje je osnovano u Crnoj Gori, a koje prima sredstva Unije, kao i bilo koje treće strane uključene u sprovođenje finansiranja Unije sa prebivalištem ili sa sjedištem u Crnoj Gori.

Takve provjere i revizije mogu da sprovedu predstavnici institucija i tijela Unije, prije svega Komisije, Evropske kancelarije za borbu protiv prevara (OLAF), Evropskog revizorskog suda, Evropskog javnog tužilaštva (EPPO), ili druga lica koja Komisija ovlasti, u skladu s odredbama važećeg zakonodavstva Unije.

2. Predstavnici institucija i organa EU, a prvenstveno zastupnici Komisije, OLAF-a i Evropskog revizorskog suda, kao i druga lica ovlašćena od strane Komisije, imaće odgovarajući pristup prostorijama, radovima i dokumentima (u elektronskom obliku, papirnim verzijama, odnosno objema verzijama) i svim informacijama koje su neophodne za obavljanje takvih revizija, pregleda i provjera, kako je navedeno u stavu 1, u skladu sa članom 82 Uredbe (EU) br. 2021/1060 i članom 40 ovog sporazuma. Takav pristup podrazumijeva pravo na dobijanje fizičkih ili elektronskih primjeraka i izvoda bilo kog

dokumenta ili sadržaja sa bilo kog medija za pohranu podataka, koji je u posjedu fizičkih ili pravnih lica koja su predmet revizije, odnosno treće strane koja je predmet revizije.

3. Crna Gora neće sprječavati, niti će neopravdano onemogućiti pravo ulaska u Crnu Goru i pristup prostorijama lica koja su predmet revizije, predstavnicima i drugim licima koja se pominju u stavu 2, a koja su ovlaštena da izvrše provjere na licu mjesta u okviru obavljanja dužnosti koje su predviđene ovim članom.
4. Pristup svim informacijama i dokumentima koje predstavnici i druga lica iz stava 2 ovog člana zatraže za potrebe obavljanja svojih dužnosti koje su predviđene ovim članom, omogućava se pod uslovom čuvanja poslovne tajne i povjerljivosti istrage u vezi sa trećim stranama u skladu sa članom 72(1)(e) i Aneksom XII (odjeljak 1.5), Aneksom XIV (odjeljci 1.1 i 2.4), Aneksom XV (odjeljci 2.4(g) i 2.5) i Aneksom XVI (odjeljak 4.1.6) Uredbe (EU) br. 2021/1060 koja se primjenjuje na predstavnike i druga lica iz stava 2. Dokumenti moraju biti dostupni i arhivirani na način koji omogućava jednostavnu kontrolu.
5. Crnogorsko Revizorsko tijelo i, gdje je relevantno, programska tijela, biće obaviješteni o provjerama na licu mjesta koje sprovode predstavnici ili eksterni revizori imenovani ili ovlašćeni od strane Upravljačkog tijela, Revizorskog tijela, Komisije, OLAF-a ili Evropskog revizorskog suda.
6. Ne dovodeći u pitanje obustavu ili raskid ovog sporazuma u skladu sa članom 54 i 55, kontrole i revizije predviđene ovim članom mogu se sprovoditi i 5 godina nakon datuma kada suspenzija ili raskid stupe na snagu.

Član 29 - Revizija od strane Revizorskog tijela i grupe revizora

U skladu sa članom 48 i 49 Uredbe (EU) br. 2021/1059, crnogorski član grupe revizora za ovaj Program pruža podršku Revizorskom tijelu i odgovoran je za sprovođenje određenog broja revizija, uključujući revizije operacija i revizije računa na svojoj teritoriji, kako bi se Komisiji obezbijedila nezavisna garancija da sistemi upravljanja i kontrole funkcionišu efikasno i da su troškovi prikazani u računima koji se dostavljaju Komisiji zakoniti i regularni.

Član 30 - Sprječavanje i otkrivanje nepravilnosti, prevara i drugih krivičnih djela koja ugrožavaju finansijske interese EU

1. Nacionalno tijelo i Nacionalni kontrolor, koji pružaju podršku Upravljačkom tijelu, dužni su da osiguraju zakonitost i regularnost troškova koji su prikazani u računima koji se dostavljaju Komisiji, i da preduzmu sve potrebne mjere da spriječe, otkriju i prijave nepravilnosti i prevarne radnje u vezi s ovim Programom.
2. Nacionalno tijelo, nacionalni kontrolor i crnogorski član grupe revizora sarađuju sa Komisijom, OLAF-om, Revizorskim sudom i nadležnim programskim tijelima po svim pitanjima koja se odnose na sprječavanje, otkrivanje i prijavljivanje nepravilnosti, uključujući i ona koja se tiču bilo kakve sumnje na prevare ili utvrđene prevare, kao i u vezi sa povratom neopravdano isplaćenih iznosa.

3. Finansijske korekcije od strane Upravljačkog tijela ili Komisije vrše se u skladu sa članom 33, odnosno 34.
4. Povrat nepravilnih troškova od strane Komisije, Upravljačkog tijela i vodećeg partnera, uključujući i postupak poravnanja, sprovodi se u skladu sa članom 32.
5. Organi i tijela iz stava 2 u svakom pojedinačnom slučaju odlučuju da li će provjere na licu mjesta i kontrole sprovoditi zajedno, uključujući i slučajeve kada su obje strane nadležne za sprovođenje istrage.
6. Ukoliko se korisnik iz Crne Gore ili bilo koje treće lice protivi sprovođenju provjere na licu mjesta ili kontrole, Nacionalno tijelo ili predstavnik u grupi revizora, postupajući u skladu sa nacionalnim pravilima i propisima, pružaju podršku Komisiji ili OLAF-u, Evropskom revizorskom sudu ili nadležnim programskim tijelima, kako bi im se na taj način omogućilo da realizuju svoje obaveze u obavljanju svih provjera na licu mjesta ili kontrola. Ova pomoć podrazumijeva preduzimanje odgovarajućih privremenih mjera kojima se štite finansijski interesi Unije, koje neće biti manje efikasne od mjera za zaštitu nacionalnih finansijskih interesa, koje se primjenjuju prema nacionalnom zakonu, uključujući i one koje su neophodne za zaštitu dokaza.
7. Komisija ili OLAF, Evropski revizorski sud ili nadležna programska tijela dužni su da obavijeste crnogorske organe o rezultatima takvih provjera i kontrola. U konkretnom slučaju, Komisija ili OLAF će bez odlaganja obavijestiti Upravljačko tijelo i Nacionalno tijelo o svakoj pojedinosti koja ukazuje na nepravilnost ili sumnji na nepravilnost koju su primijetili tokom provjere na licu mjesta ili kontrole.
8. Član 30 stav 2 primjenjuje se i na provjere i kontrole iz stava 4 - 6 ovog člana.
9. U cilju pravilne primjene ovog člana, Komisija ili OLAF ili nadležni programski organi i Nacionalno tijelo, Nacionalni kontrolor, i predstavnik Crne Gore u grupi revizora redovno razmjenjuju informacije i konsultuju se na zahtjev jedne strane ovog sporazuma, ukoliko to nije zabranjeno evropskim zakonodavstvom ili zakonima i propisima Crne Gore.
10. Informacije razmijenjene između Komisije ili OLAF-a, nadležnih programskih organa i Nacionalnog tijela tretiraju se u skladu sa članom 40 i 41.

Član 31 – Prijavljivanje nepravilnosti

Nacionalno tijelo, nacionalni kontrolor i crnogorski član grupe revizora prijavljuju Upravljačkom tijelu i revizorskom tijelu nepravilnosti, uključujući i prevaru, u skladu sa kriterijumima za utvrđivanje slučajeva nepravilnosti koje treba prijaviti, o podacima koje treba

dostaviti i formatom za izvještavanje iz tačke 1.3 Odjeljka 1 Aneksa XII Uredbe (EU) br. 2021/1060.

Član 32 – Povraćaj sredstava

Upravljačko tijelo i nadležna tijela država učesnica dužni su da se pridržavaju svojih obaveza u pogledu povraćaja sredstava, koje su predviđene članom 52 Uredbe (EU) br. 2021/1059.

Član 33 – Finansijske korekcije od strane Upravljačkog tijela

U skladu s članom 103 Uredbe (EU) br. 2021/1060, države učesnice su dužne da zaštite budžet Unije i da primijene finansijske korekcije, tako što će, dijelom ili u cjelosti, otkazati podršku koja se iz fondova opredjeljuje za operaciju ili program, ukoliko se utvrdi neispravnost prijavljenih troškova. Komisiju treba da obavijeste o svim troškovima čiju neispravnost otkriju i/ili prijave nadležni nacionalni organi, uključujući i slučajeve onih troškova za koje samo postoji sumnja na nepravilnost.

Član 34 – Finansijske korekcije od strane Komisije

U skladu sa pravilima i postupkom koji su predviđeni članom 104 Uredbe (EU) br. 2021/1060, Komisija primjenjuje finansijske korekcije kroz umanjeње podrške koja se iz fondova opredjeljuje za Program, ukoliko se utvrdi sljedeće:

- (a) da postoji ozbiljan nedostatak koji ugrožava podršku koja je iz fondova već isplaćena programu;
- (b) troškovi prikazani u odobrenim računima nisu ispravni, a takva neispravnost nije utvrđena ili prijavljena od strane Upravljačkog tijela;
- (c) Upravljačko tijelo nije izvršilo svoje obaveze iz člana 33, što podrazumijeva utvrđivanje i prijavljivanje troškova za koje nadležna nacionalna tijela sumnjaju ili nalaze da su neispravni, prije nego Komisija pokrene postupak finansijske korekcije.

Odjeljak VI – Razne zakonske odredbe

Član 35 – Vize olakšice

1. Crna Gora je dužna da olakša izdavanje viza osoblju nadležnih programskih tijela i Upravljačkog tijela iz člana 12 ovog sporazuma i korisnicima, u smislu člana 2 stav 9 Uredbe (EU) br. 2021/1060, a radi putovanja koja se odnose na sprovođenje i upravljanjem Programom i ovim sporazumom. Vize se izdaju u najkraćem mogućem roku.
2. Stav 1 se prema potrebi primjenjuje i na druga fizička lica i subjekte koji predstavljaju pravna lica koja učestvuju u sprovođenju operacija.
3. Komisija podstiče države članice koje učestvuju u Programu da na isti način olakšaju izdavanje viza svim akterima iz stava 1 i 2 ovog člana koji potiču iz Crne Gore, a radi putovanja koja su u vezi sa sprovođenjem Programa i ovog sporazuma.

Član 36 - PDV, akcize, carine i drugi indirektni porezi

Porez na dodatu vrijednost („PDV“), akcize, carine i drugi indirektni porezi nisu prihvatljivi za podršku Unije, osim u slučaju operacija, investicija i fondova za male projekte koji su navedeni u članu 64(1)(c) Uredbe (EU) br. 2021/1060.

Član 37 – Dozvole i ovlašćenja

1. Nadležni organ Crne Gore, u skladu sa domaćim zakonodavstvom, dužan je da blagovremeno obezbijedi sve potrebne dozvole ili ovlašćenja koji su neophodni za sprovođenje operacija u Crnoj Gori, u skladu s ovim sporazumom, i prvenstveno da omogući Upravljačkom tijelu da vodećem partneru izdaje dokumenta iz člana 22(6) Uredbe (EU) 2021/1059.
2. U mjeri u kojoj je to u nadležnosti crnogorskih organa, Crna Gora je dužna da licima iz člana 35(1) obezbijedi u Crnoj Gori uslove za pristup uslugama koje se direktno odnose na realizaciju Programa ili aktivnosti, koji su jednaki uslovima koji važe za državljane Crne Gore, uključujući i sve naknade.

Član 38 – Prava intelektualne svojine (uključujući i „Upotrebu studija”)

1. Kada je u pitanju materijal za komunikacije i vidljivost, države učesnice vode računa o tome da u svaki ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava Upravljačko tijelo uključi neophodne uslove i klauzule u skladu sa članom 49(6) Uredbe (EU) br. 2021/1060.
2. U dijelu koji se odnosi na sticanje svih neophodnih prava intelektualne svojine u vezi sa informacionom tehnologijom, studijama, crtežima, planovima, komunikacionim aktivnostima, patentima i drugim materijalima koji su izrađeni kako bi se olakšao postupak planiranja, sprovođenja, praćenja i evaluacije, države učesnice vode računa o tome da u svaki ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava Upravljačko tijelo uključuje neophodne uslove i klauzule, u skladu sa zakonodavstvom koje je na snazi u državama koje su dio ovog sporazuma.
3. Crna Gora je dužna da omogući da Komisija, vlada svake države učesnice, odnosno njihovi predstavnici, mogu da ostvare pristup i pravo da koriste predmetne materijale, odnosno da ih objavljuju. Komisija će takav materijal koristiti isključivo za sopstvene potrebe kako je navedeno u tačkama 2.1 - 2.6 Aneksa IX Uredbe (EU) br. 2021/1060.

Član 39 – Dostupnost dokumentacije

Crna Gora je dužna da osigura da korisnici u Crnoj Gori, koji se finansiraju kroz ovaj Program čuvaju svu prateću dokumentaciju u vezi sa aktivnostima, u skladu sa članom 82 Uredbe (EU) br. 2020/1060.

Član 40 – Obrada, zaštita i prenos ličnih podataka

1. Lični podaci fizičkih lica koja učestvuju u Programu prikupljaju se, evidentiraju, čuvaju i prenose u baze podataka programskih organa i Upravljačkog tijela, u skladu sa relevantnim zakonodavstvom država učesnica o obradi ličnih podataka.
2. Države učesnice i nadležni programska tijela će obrađivati lične podatke samo kada je to neophodno u cilju izvršavanja određenih obaveza iz ovog sporazuma i osnovnih akata navedenih u članu 2(1), posebno za praćenje, izvještavanje, komunikaciju, objavljivanje, evaluaciju, finansijsko upravljanje, verifikacije i revizije i, po potrebi, za utvrđivanje prihvatljivosti učesnika.
3. Države učesnice, kao i programski organi i Upravljačko tijelo dužni su da obezbijede zaštitu ličnih podataka u skladu s relevantnim zakonodavstvom država koje učestvuju u Programu.
4. Takvi podaci prenose se kontrolnim tijelima EU, koja su navedena u članu 28 stav 2, za potrebe njihovih aktivnosti.

Član 41 – Objavljivanje informacija

Osim informacija koje podliježu obavezama u dijelu komunikacije i vidljivosti iz člana 44 i 45, i ne dovodeći u pitanje član 28(4) i član 40, strane su dužne da se međusobno konsultuju prije nego što iznesu u javnost bilo koji dokument, informaciju ili drugi materijal koji je direktno vezan za sprovođenje ovog sporazuma.

Odjeljak VII - Nadgledanje, evaluacija, komunikacija i vidljivost

Član 42 – Uspostavljanje, funkcionisanje i djelovanje Odbora za nadgledanje

Uspostavljanje, funkcionisanje i djelovanje Odbora za nadgledanje odvija se u skladu sa članom 28, 29 i 30 Uredbe (EU) br. 2021/1059 i detaljno je predstavljeno u programskom dokumentu „Pravilnik o radu Odbora za nadgledanje Programa“.

Član 43 – Evaluacija

1. Nacionalno tijelo je dužno da, u periodu realizacije Programa, pruži podršku Upravljačkom tijelu u procesu obavljanja zadataka koji se odnose na evaluaciju.
2. U skladu sa članom 35 Uredbe (EU) br. 2021/1059, procesi evaluacije se odnose na jedan ili više sljedećih kriterijuma: efektivnost, efikasnost, relevantnost, koherentnost i dodatnu vrijednost Unije, a sve sa ciljem da se unaprijedi kvalitet izrade i sprovođenja programa.

Procesi evaluacije mogu podrazumijevati i druge relevantne kriterijume, kao što su inkluzivnost, zabrana diskriminacije i vidljivost, i mogu obuhvatiti više od jednog programa.

Član 44 – Komunikacija

1. Upravljačko tijelo je odredilo službenika za komunikaciju na nivou Programa.
2. Nacionalno tijelo Crne Gore dužno je da pruži podršku Upravljačkom tijelu i partnerima (iz člana 8, stav 1 Uredbe (EU) br. 2021/1060) u Crnoj Gori u dijelu aktivnosti koje su predviđene ovim članom.
Službenik za komunikaciju na nivou Programa pruža podršku koordinatoru za komunikaciju u Francuskoj, a u pogledu zadataka koji se odnose na vidljivost, transparentnost i komunikacijske aktivnosti.
3. Crna Gora pruža podršku Upravljačkom tijelu u realizaciji zadataka, i na taj način osigurava da je materijal za komunikaciju i vidljivost, uključujući i materijal koji izrađuju korisnici, dostupan na zahtjev, bez dodatnih troškova ili značajnog administrativnog opterećenja po institucije, tijela, kancelarije ili agencije Unije, Upravljačko tijelo i korisnike, te da je Uniji dodijeljena besplatna, neisključiva i neopoziva dozvola za korištenje takvog materijala, kao i sva već postojeća prava u vezi sa njim.

Član 45 – Vidljivost

1. Programska tijela i Crna Gora dužni su da osiguraju sljedeće:
 - (a) vidljivost podrške u svim aktivnostima koje se odnose na operacije za koje je opredijeljena podrška iz Interreg fondova, sa posebnim naglaskom na aktivnostima od strateškog značaja;
 - (b) informativne aktivnosti usmjerene ka građanima država učesnica, o ulozi i rezultatima Fondova, putem jedinstvenog portala koji omogućava pristup svim programima koji uključuju predmetnu državu članicu.Oni pružaju podršku Upravljačkom tijelu u izvršavanju obaveza iz člana 49 stav 2-6 Uredbe (EU) br. 2021/1060.
2. Prilikom realizacije aktivnosti vidljivosti, transparentnosti i komunikacije, programska tijela, Crna Gora i korisnici, na odgovarajući način i u skladu sa članom 36 Uredbe (EU) br. 2021/1059, koriste termin „Interreg“ pored simbola Unije.

Treći dio – Zajednička prava i obaveze u pogledu sprovođenja i finansijskog upravljanja Programom

Član 46 – Sporazum između Francuske i Crne Gore

Crna Gora je dužna da Programu uplaćuje nacionalnu kontribuciju za budžet tehničke podrške u skladu sa „Sporazumom o sadržaju Programa Interreg Evropa i potvrdom nacionalnog sufinansiranja”.

Dio 4 - Završne odredbe

Član 47 – Adrese i komunikacija između strana

Radni jezik Programa je engleski.

Sva komunikacija koja se odnosi na sprovođenje ovog sporazuma odvija se u pisanoj formi, izričito će se odnositi na Program i proslijeđuje se na sljedeće adrese:

Za EU:

Evropska komisija
Generalni direktorat za regionalnu i urbanu politiku
1049 Brisel
Belgija

Za Francusku, čiji je pravni zastupnik rukovodilac Upravljačkog tijela Programa:

Administrativni region O-de-Frans
151 Avenue du président Hoover
59555 Lil, Francuska

Za Crnu Goru:

Ministarstvo evropskih poslova
Direktorat za evropsku teritorijalnu saradnju
Ivana Crnojevića 167,
81000 Podgorica, Crna Gora

Član 48 – Tumačenje ovog Sporazuma

1. Ukoliko nema izričite odredbe suprotne ovom sporazumu, pojmovi koji se koriste u sporazumu i njegovim aneksima imaju isto značenje kao i ono koje im je dato u osnovnim dokumentima navedenim u članu 2(1).
2. U slučaju kontradiktornosti između odredbi ovog sporazuma i njegovih aneksa, odredbe sadržane u sporazumu imaju prednost.
3. U slučaju kontradiktornosti između odredbi u sporazumu i aneksima, s jedne strane i, s druge strane, osnovnim dokumentima, odredbe sadržane u osnovnim aktima imaju prednost.
4. Ako nema izričite odredbe suprotne ovom sporazumu, pozivanje na sporazum je pozivanje na sporazum koji se vremenom mijenja, dopunjuje ili zamjenjuje.
5. Svako pozivanje u sporazumu i njegovim aneksima na osnovne akte je pozivanje na te instrumente koji se vremenom mijenjaju, dopunjuju ili zamjenjuju.
6. Naslovi u ovom sporazumu i njegovim aneksima nemaju pravni značaj i ne utiču na njegovo tumačenje.
7. Ugovorne strane će se međusobno konsultovati u cilju prevazilaženja bilo kakavog neslaganja koje se odnosi na tumačenje ovog sporazuma.

Član 49 - Djelimična ništavost i nenamjerne praznine

1. Ukoliko je odredba ovog sporazuma nevažeća ili postane nevažeća, ili sporazum sadrži nenamjerne praznine, to neće uticati na valjanost ostalih odredbi sporazuma.

2. Strane će, prilikom primjene sporazuma, popuniti svaku nevažeću odredbu ili nenamjernu prazninu odredbom koja najbolje odgovara svrsi i namjeri ovog sporazuma, u skladu sa osnovnim aktima i u skladu sa članom 54.

Član 50 - Konsultacije između strana

1. Ne dovodeći u pitanje član 41, svako pitanje koje se odnosi na izvršenje ili tumačenje ovog sporazuma biće predmet konsultacija između strana sporazuma, koje će, po potrebi, dovesti do njegove izmjene.
2. Strane će se međusobno konsultovati u slučaju kada Odbor za nadgledanje nije u mogućnosti da donese odluku u skladu sa članom 11.
3. Svaka strana će obavjestiti druge strane u slučaju ispravke, izmjene, dopune ili zamjene važećeg zakona koja može uticati na sprovođenje Programa ili ovog sporazuma.
4. U slučaju da bilo koja od strana sazna za probleme koji se odnose na sprovođenje Programa ili izvršenje ovog sporazuma, uspostaviće sve neophodne kontakte sa drugim Ugovornim stranama i Upravljačkim tijelom kako bi se korigovala situacija i preduzeli sve neophodne mjere.
5. Konsultacije mogu dovesti do izmjene (član 53), suspenzije (član 54) ili raskida (član 55) ovog sporazuma ili do postupka rješavanja sporova (član 51).
6. Stav 1 se neće primjenjivati u slučaju rješavanja bilo kakvog neslaganja ili drugih otvorenih pitanja između Francuske i Komisije.

Član 51 - Rješavanje sporova

1. Svaki spor u vezi sa sporazumom koji uključuje bilo Crnu Goru i Francusku ili Komisiju ili svaku od uključenih strana, a koji se ne može riješiti u roku od šest mjeseci putem konsultacija između strana, kako je navedeno u članu 50, može biti riješeno arbitražom na zahtjev jedne od strana.

Međutim, Sud pravde ima isključivu nadležnost u pogledu tumačenja i primjene prava EU.

2. Svaka strana će, u roku od 30 dana od zahtjeva za arbitražu, odrediti arbitra. U suprotnom, bilo koja strana može zatražiti od generalnog sekretara Stalnog arbitražnog suda (Hag) da imenuje drugog arbitra. Dvoje arbitara, u roku od 30 dana, određuju trećeg arbitra. U suprotnom, svaka strana može zatražiti od generalnog sekretara Stalnog arbitražnog suda da odredi trećeg arbitra.

Ukoliko spor uključuje Komisiju i Francusku, s jedne strane, i Crnu Goru s druge strane, a Komisija i Francuska djeluju zajedno, Komisija i Francuska će odrediti jednog zajedničkog arbitra.

3. Ukoliko arbitri ne odluče drugačije, primjenjivaće se procedura utvrđena u Pravilima arbitraže iz 1996. godine Stalnog arbitražnog suda, koja uključuje međunarodne organizacije i države.
Odluka arbitara se donose većinom glasova, u roku od tri mjeseca.

Kada se u arbitražnom postupku postavi pitanje u vezi sa tumačenjem prava EU, arbitri će prekinuti postupak i tražiti od suda u Francuskoj da uputi jedno ili više pitanja za preliminarnu presudu Sudu pravde EU, u skladu sa članom 267 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.

4. Svaka strana će biti u obavezi da preduzme mjere koje su neophodne za primjenu odluke arbitara.
5. Zahtjev za sprovođenje arbitraže, u skladu sa stavom 1, neće predstavljati i neće se tumačiti kao odricanje od privilegija ili imuniteta bilo koje strana, na koje one imaju pravo.
6. Stavovi 1, 2, 3, 4 se neće primjenjivati na odnos između Komisije i Francuske.

Član 52 – Sporovi sa trećim stranama

1. Ne dovodeći u pitanje nadležnost bilo kojeg suda određenog u Ugovoru o grantu, koji je u članu 22(6) Uredbe (EU) br. 2021/1059 naveden kao sud nadležan za sporove koji proizilaze iz ugovora između Upravljačkog tijela i korisnika u Crnoj Gori, EU će na teritoriji Crne Gore uživati imunitet u odnosu na tužbe, uključujući arbitražu, osim u slučajevima koji su predviđeni članom 51 ovog sporazuma, i pravnog postupka u vezi sa bilo kojim sporom između Komisije i/ili Crne Gore i treće strane, ili između trećih lica, koje se direktno ili indirektno odnosi na pružanje finansijske podrške Programa Crnoj Gori u okviru ovog sporazuma, osim u slučajevima kada se EU izričito odriče imuniteta.
2. Crna Gora će u svakom pravnom ili upravnom postupku pred sudom, sudskim ili organom uprave u Crnoj Gori braniti imunitet i zauzeti stav koji u potpunosti uzima u obzir interese EU. Ukoliko je potrebno, Crna Gora i Komisija će nastaviti sa prethodnim konsultacijama, u skladu sa članom 50, u pogledu stava koji treba zauzeti.

Član 53 – Izmjena ovog sporazuma

1. Svaka izmjena ovog sporazuma, uključujući i zamjenu odredbe ovog sporazuma koja je nevažeća ili je proglašena nevažećom ili u slučajevima kada se popunjava bilo koja nenamjerna praznina, priprema se u pisanoj formi, dok se svaka strana mora složiti sa izmjenom.
2. Izmjena u pisanoj formi će biti formalizovana razmjenom pisama, nakon saglasnosti svih strana.

3. Ugovorna strana koja traži izmjenu će podnijeti zahtjev drugim stranama, najmanje tri mjeseca prije nego što izmjena treba da stupi na snagu, osim u slučajevima koji su propisno opravdani od strane koja je tražila izmjenu i koji su prihvaćeni od strane ostalih strana.

Član 54 – Suspenzija sporazuma

1. Bilo koja strana može obustaviti primjenu sporazuma:
 - a) ukoliko jedna od strana prekrši obavezu iz sporazuma;
 - b) u slučaju kršenja međunarodne pravne obaveze druge strane / jedne od strana, posebno onih koje se odnose na poštovanje ljudskih prava, demokratskih principa i vladavine prava;
 - c) u slučajevima ozbiljne korupcije, pod uslovom da ona ima sistemski uticaj na sprovođenje Programa ili pojedinačnih projekata;
 - d) u slučaju da EU usvoji restriktivne mjere prema Crnoj Gori;
 - e) ukoliko Odbor za nadgledanje nije u mogućnosti da donese odluku u skladu sa članom 11;
 - f) ukoliko se Odbor za nadgledanje saglasio sa prekidom Programa, u skladu sa članom 12 Uredbe (EU) 2021/1059 i
 - g) u slučaju *više sile* koja utiče na sprovođenje Programa.

Viša sila predstavlja svaku nepredvidljivu i izuzetnu situaciju ili događaj koji je izvan kontrole strana i koji ih sprječava da ispune bilo koju od svojih obaveza, a da se pri tom ne mogu pripisati grešci ili nemaru sa njihove strane (ili njihovih ugovarača, predstavnika ili zaposlenih) i pokazuje se nepremostivom uprkos svoj dužnoj pažnji.

Nedostaci opreme ili materijala ili kašnjenja u vezi sa njihovom dostupnošću, radni sporovi, štrajkovi ili finansijske poteškoće se ne mogu smatrati višom silom.

Strana koja se poziva na višu silu će, bez odlaganja, obavijestiti druge strane, navodeći prirodu, indikativno trajanje i predvidive posljedice problema, kao i preduzeti sve mjere u cilju smanjenja moguće štete.

Nijedna od strana neće biti odgovorna za kršenje obaveza iz ovog sporazuma ukoliko je spriječena da ih ispuni usljed nastanka više sile, pod uslovom da je preduzela mjere za umanjenje bilo koje moguće štete i da su druge strane propisno obavještene.

Druge strane će se ili složiti da postoji situacija izazvana višom silom, ili će započeti konsultacije u skladu sa članom 50 ili će dostaviti obavještenje u skladu sa članom 2.

2. Svaka strana će obavijestiti druge strane o svojoj namjeri da suspenduje sporazum, pružajući odgovarajuća opravdanja. Suspenzija stupa na snagu 45 dana od datuma obavještenja ili odmah nakon obavještenja, u slučaju primjene restriktivnih mjera od strane EU. Datum stupanja na snagu suspenzije predstavlja referentni datum za potrebe ovog člana.
3. Svaka strana može preduzeti bilo koju odgovarajuću mjeru predostrožnosti prije nego što dođe do suspenzije.

Prije obavještenja i stupanja na snagu suspenzije, kao i tokom perioda suspenzije, strane mogu razgovarati o odgovarajućim mjerama u pogledu izbjegavanja ili ukidanja suspenzije.

4. Od momenta stupanja na snagu suspenzije, finansijska alokacija EU i doprinos treće zemlje (nacionalno kofinansiranje) iz člana 4 nadalje nisu dostupni.
5. Kada strane utvrde da je usklađenost sa sporazumom ponovo uspostavljena, suspenzija može biti ukinuta.
6. Ukoliko strane utvrde da usaglašenost sa sporazumom nije obnovljena, suspenzija će ostati na snazi ili se sporazum može raskinuti u skladu sa članom 55.

Član 55 – Raskid sporazuma

1. Ukoliko suspenzija ovog sporazuma nije ukinuta u maksimalnom roku od 180 dana, bilo koja strana može da obavijesti o svojoj namjeri da raskine sporazum. Raskid stupa na snagu 45 dana od dana obavještenja, ukoliko nije dogovoreno drugačije.
2. U slučaju da nastupi prekid u realizaciji Programa u skladu sa članom 11, bilo koja strana može da istakne svoj zahtjev da se sporazum raskine prije isteka roka izvršenja.
3. EU će imati pravo da raskine ovaj sporazum ukoliko Crna Gora ne pruži svoj doprinos u skladu sa članom 4 stav 5 i da uputi obavještenje o namjeri da raskine sporazum. Raskid stupa na snagu 45 dana od dana obavještenja, ukoliko nije drugačije dogovoreno.

Crna Gora će imati pravo da raskine ovaj sporazum ukoliko EU ne ispuni svoje obaveze iz člana 4 stav 3 sporazuma.

4. U slučajevima koji su navedeni u stavovima 2 i 3, sporazum će biti raskinut na datum koji međusobno dogovore tri strane.
5. Datum na koji raskid stupa na snagu predstavlja referentni datum u smislu ovog člana.
6. Nakon raskida sporazuma, finansijska alokacija navedena u članu 4 više se neće smatrati dostupnom, osim u slučaju kada je do suspenzije došlo prije raskida, u kojem slučaju će referentni datum biti onaj naveden u članu 54 stav 2.
7. U slučaju da se strane ne usaglase o datumu završetka perioda izvršenja prije datuma koji je prethodno definisan u članu 6, sporazum će biti raskinut pet godina od datuma upućivanja obavještenja u skladu sa stavovima 1, 2 i 3.

Član 56 – Sastavni djelovi sporazuma

Sljedeći aneksi čine sastavni dio sporazuma:

- Finansijski plan (Aneks I);
- Pravila javnih nabavki (Aneks II).

Član 57 – Zaključivanje i stupanje na snagu ovog sporazuma

1. Sporazum se smatra zaključenim na datum kada ga je potpisala posljednja strana potpisnica.

Dokument je sačinjen u tri originalna primjerka, po jedan za svaku stranu, na engleskom jeziku.

Za i u ime Vlade Crne Gore potpisuje

Maida Gorčević

Ministarka evropskih poslova

.....
(potpis)

Podgorica, datum

Za i u ime Komisije potpisuje

Themis Christophidou

Generalni direktor

Direktorat za regionalnu i urbanu politiku

.....
(potpis)

Brisel, datum

Za i u ime administrativne regije O-de-Frans potpisuje

.....
(potpis)

Lil, datum

Tabela 1: Odobrena finansijska sredstva po godini (u EUR)

Fond	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
Interreg fondovi	0,00	64.827.095,00	66.754.886,00	67.831.347,00	71.929.296,00	60.072.772,00	63.067.274,00	394.482.670,00
Ukupno	0,00	64.827.095,00	66.754.886,00	67.831.347,00	71.929.296,00	60.072.772,00	63.067.274,00	394.482.670,00

Tabela 2: Odobrena finansijska sredstva prema fondu i nacionalno kofinansiranje (u EUR)

Cilj političke	Prioritet	Fond	Osnova za izračunava nje EU podške (ukupni prihvatljivi troškovi ili javni doprinos)	Indikativna raspodjela doprinosa EU		Nacionalni doprinos (b)=(c)+(d)	Indikativna raspodjela nacionalnog doprinosa		Ukupno (e)=(a)+(b)	Stopa kofinansiranja (f)=(a)/(e)	Doprinos iz trećih zemalja (za informaciju)	
				bez T A shodno članu 27(1) (a1)	sa T A shodno članu 27(1) (a2)		Nacionalni javni (c)	Nacionalni privatni (d)				
6	1	Interreg fondovi	Ukupni prihvatljivi troškovi	394.482.670,00	365.261.732,00	29.220.938,00	98.620.668,00	90.096.542,00	8.524.126,00	493.103.338,00	79,9999999189%	2.930.000,0
	Sveukup no	Interreg fondovi		394.482.670,00	365.261.732,00	29.220.938,00	98.620.668,00	90.096.542,00	8.524.126,00	493.103.338,00	79,9999999189%	2.930.000,0

Aneks II

Javne nabavke

A. Opšte odredbe

1. Principi primjenljivi na ugovore i obim djelovanja (odgovara članu 160 Finansijske uredbe¹)

1. Svi ugovori financirani na bazi ugovora o grantu moraju poštovati principe transparentnosti, proporcionalnosti, jednakog tretmana i nediskriminacije.
2. Svi ugovori će biti predmet nadmetanja na najširoj mogućoj osnovi, osim u slučaju pregovaračkog postupka. Procijenjena vrijednost ugovora se neće utvrđivati u cilju zaobilaženja pravila koja se primjenjuju, niti će se ugovor dijeliti u tu svrhu. Korisnik granta će podijeliti ugovor na djelove, kad god je to prikladno, uzimajući u obzir široku konkurenciju.
3. Korisnici granta neće koristiti okvirne ugovore na nepravilan način ili na način da je njihov cilj ili efekat zaštita, zabrana ili kvarenje konkurencije.

2. Mješoviti ugovori i zajednički rečnik javnih nabavki (odgovara članu 162 Finansijske uredbe)

1. Mješoviti ugovor, koji pokriva dvije ili više vrsta nabavki (radovi, nabavke ili usluge), dodjeljuje se u skladu sa odredbama koje se primjenjuju na vrstu nabavke koja karakteriše glavni predmet tog ugovora.
2. U slučaju mješovitih ugovora koji se sastoje od nabavki i usluga, glavni predmet će se odrediti poređenjem vrijednosti predmetnih nabavki ili usluga.
3. Bilo koje reference na nomenklature u kontekstu javne nabavke vršiče se primjenom Zajedničkog rečnika nabavki Common Procurement Vocabulary (CPV).

3. Mjere vezane za objavljivanje (odgovara članu 163 Finansijske uredbe sa pragovima 178.1 i tačkom 5 Aneksa I)

1. Postupke za vrijednosti jednake ili veće od 300.000 eura, za ugovore o uslugama i nabavkama ili jednake ili veće od 5.000.000 eura za ugovore o radovima, korisnik granta će objaviti u Službenom listu Evropske unije:
 - a) obavještenje o pokretanju postupka, osim u slučaju pregovaračkog postupka;
 - b) obavještenje o dodjeli ugovora o rezultatima postupka.
2. Ukoliko je primjenljivo, prethodno informativno obavještenje za pozive za ponude koje prate restriktivne postupke ili otvorene postupke, kako je navedeno, naročito u tačkama (a) i (b) tačke 4.1, će biti prosljeđeni Službi za objavljivanje elektronskim putem, što je prije moguće.

¹ Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. jula o finansijskim pravilima koji se primjenjuju na opšti budžet Unije

Obavještenje o dodjeli ugovora će biti proslijeđeno kada je ugovor potpisan, osim, ukoliko je i dalje ugovor određen kao tajan ili ukoliko sprovođenje ugovora mora biti praćeno specifičnim bezbjedonosnim mjerama, ili ukoliko to zahtijeva zaštita osnovnih interesa Unije ili korisničke države, kao i kada se objavljivanje odluke o dodjeli ugovora smatra neprikladnim.

3. Postupci čija je vrijednost ispod gore navedenih pragova će se oglašavati na odgovarajući način.

4. Pored oglašavanja iz stava 1 i tačke 30.2, procedure javnih nabavki mogu biti oglašavane na bilo koji drugi način, a posebno u elektronskoj formi. Svako takvo oglašavanje će se odnositi na obavještenje objavljeno u Službenom listu Evropske unije, ako je objavljeno, i neće biti objavljeno prije tog obavještenja koje je jedino autentično.

Takvo oglašavanje neće uspostaviti bilo kakvu diskriminaciju između kandidata ili ponuđača niti će sadržati detalje osim onih koji su sadržani u obavještenju o ugovoru, ukoliko je to obavještenje objavljeno.

5. Objavljivanje određenih informacija o dodjeli ugovora može se uskratiti ako bi njihovo objavljivanje ometalo sprovođenje zakona ili bi na neki drugi način bilo suprotno javnom interesu, štetilo legitimnim komercijalnim interesima privrednih subjekata ili bi moglo naštetiti poštenoj konkurenciji između njih.

B. Tipovi postupaka

4. Postupci javnih nabavki (odgovara članu 164 Finansijske uredbe)

1. Procedure javnih nabavki za dodjelu ugovora o koncesiji ili javnih ugovora, uključujući okvirne ugovore, imaju neki od sljedećih oblika:

- a) otvoreni postupak;
- b) ograničeni postupak;
- c) pregovarački postupak, uključujući i postupak bez prethodnog objavljivanja;
- d) konkurentni pregovarački postupak;
- e) postupci koji uključuju poziv za dostavljanje iskaza interesovanja.

2. U otvorenim postupcima bilo koji zainteresovani privredni subjekat može podnijeti ponudu.

3. U ograničenim postupcima i konkurentnim pregovaračkim postupcima, svaki privredni subjekat može podnijeti zahtjev za učešće pružanjem informacija koje korisnik granta zahtijeva. Korisnik granta će pozvati sve kandidate, koji ispunjavaju kriterijume odabira i koji se ne nalaze ni u jednoj od situacija za isključenje ili odbijanje koje su navedene u članovima 136(1) i 141(1) Finansijske uredbe², da podnesu ponudu.

Bez obzira na prvi stav, korisnik granta može ograničiti broj kandidata koji će biti pozvani da učestvuju u postupku na osnovu objektivnih i nediskriminatornih kriterijuma odabira, koji će biti navedeni u obavještenju o ugovoru ili pozivu za iskazivanje interesovanja.

² Ostale odredbe o situacijama isključenja i odbijanja u ovom dokumentu treba shvatiti na način koji odgovara članovima 136(1) i 141(1) Finansijske uredbe

Broj pozvanih kandidata mora biti dovoljan da osigura poštenu konkurenciju.

4. U svim postupcima koji uključuju pregovaranje, korisnik granta će pregovarati sa ponuđačima o početnim i narednim ponudama ili njihovim djelovima, kako bi se poboljšao njihov sadržaj, osim u slučaju konačnih ponuda. Minimalni zahtjevi i kriterijumi navedeni u dokumentaciji vezanoj za javne nabavke neće biti predmet pregovora. Korisnik granta može dodijeliti ugovor na osnovu inicijalne ponude bez pregovora ukoliko je u dokumentaciji vezanoj za javne nabavke navedeno da zadržava mogućnost da to učini.
5. Korisnik granta može koristiti:
 - a) otvoreni ili ograničeni postupak za bilo koju nabavku;
 - b) postupci koji uključuju poziv za iskazivanje interesovanja za ugovore čija je vrijednost ispod praga iz tačke 3 ovog Aneksa, radi prethodnog odabira kandidata koji će biti pozvani da podnesu ponude kao odgovor na buduće ograničene pozive za podnošenje ponuda, ili za prikupljanje liste prodavaca koji će biti pozvani da podnesu zahtjeve za učešće ili da podnesu ponude;
 - c) konkurentni pregovarački postupak za ugovore o uslugama za društvene i druge specifične usluge³ i za slučajeve u kojima je to opravdano specifičnim okolnostima povezanim, između ostalog, s prirodom ili složenošću predmeta ugovora ili sa specifičnom vrstom ugovora, što je detaljnije opisano u tački 7.2;
 - d) pregovarački postupak bez prethodnog objavljivanja za određene vrste nabavki koje ne spadaju u područje primjene Direktive 2014/24/EU ili u jasno definisanim izuzetnim okolnostima koje su definisane ovim Aneksom.

5. Pragovi i postupci (odgovara tački 38 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Postupci nabavke u oblasti eksternih akcija će biti sljedeći:
 - a) ograničeni postupak, kako je navedeno u tački 4.1.b ovog Aneksa;
 - b) otvorena procedura, kako je navedeno u tački 4.1.a ovog Aneksa;
 - c) lokalni otvoreni postupak;
 - d) pojednostavljeni postupak.
2. Upotreba postupaka javnih nabavki u odnosu na pragove će biti:
 - a) otvoreni ili ograničeni postupak koji se se može koristiti za:
 - i. ugovore o uslugama, nabavci i ugovore o koncesiji za usluge u vrijednosti od najmanje 300.000 eura;
 - ii. ugovore o radovima i ugovore o koncesijama za radove u vrijednosti od najmanje 5.000.000 eura;
 - b) lokalni otvoreni postupak se može koristiti za:
 - i. ugovore o nabavkama u vrijednosti od najmanje 100.000 eura i manje od 300.000 eura;

³ Kako je navedeno u Aneksu XIV Direktive 2014/24/EU

- ii. ugovore o radovima i ugovore o koncesijama za radove u vrijednosti od najmanje 300.000 eura i manje od 5.000.000 eura;
- c) pojednostavljeni postupak se može koristiti za:
- i. ugovore o uslugama, ugovore o koncesiji za usluge, ugovore o radovima i ugovore o koncesiji za radove u vrijednosti manjoj od 300.000 eura;
 - ii. ugovore o nabavkama u vrijednosti manjoj od 100.000 eura;
- d) ugovori u vrijednosti manjoj od ili jednakoj 20.000 eura mogu biti dodijeljeni na osnovu postupka sa jednim ponuđačem (*single tender*);
- e) plaćanja u iznosu manjem od ili jednakom 2.500 eura, u vezi sa stavkama troškova, se mogu izvršiti jednostavno kao plaćanje po fakturi, bez prethodnog prihvatanja ponude.
3. U ograničenom postupku iz (a) stava 1, u obavještenju o ugovoru navodi se broj kandidata koji će biti pozvani da dostave ponude. Za ugovore o uslugama biće pozvana najmanje četiri kandidata. Broj kandidata kojima je dozvoljeno da podnesu ponude biće dovoljan da osigura konkurenciju. Lista odabranih kandidata biće objavljena na internetskoj stranici korisnika granta.
- Ukoliko je broj kandidata koji zadovoljavaju kriterijume za odabir ili minimalne nivoe kapaciteta manji od minimalnog broja, korisnik granta može pozvati da podnesu ponudu samo oni kandidati koji ispunjavaju kriterijume za podnošenje ponude.
4. U okviru lokalnog otvorenog postupka iz tačke (c) stav 1, obavještenje o ugovoru će biti objavljeno minimum u službenom listu države primaoca ili u bilo kojoj ekvivalentnoj publikaciji za lokalne pozive za podnošenje ponuda.
5. U okviru pojednostavljenog postupka iz tačke (d) stav 1, ugovorno tijelo će sačiniti listu od najmanje tri ponuđača po svom izboru, bez objavljivanja obavještenja. Ponuđači za pojednostavljeni postupak mogu biti izabrani sa liste dobavljača iz tačke (b) tačke 9.1 oglašene pozivom za iskazivanje interesa.
- Ukoliko nakon konsultacija sa ponuđačima, ugovorno tijelo primi samo jednu ponudu koja je administrativno i tehnički validna, ugovor se može dodijeliti pod uslovom da su ispunjeni kriterijumi za dodjelu ugovora.
6. Za pravne usluge koje nisu obuhvaćene tačkom (h) tačke 6.1, ugovorno tijelo može koristiti pojednostavljeni postupak, bez obzira na procijenjenu vrijednost ugovora.

6. Korišćenje pregovaračkog postupka bez prethodnog objavljivanja obavještenja o ugovoru (odgovara tački 11 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Kada korisnik granta koristi pregovarački postupak bez prethodnog objavljivanja obavještenja o ugovoru, on će se pridržavati pravila o pregovorima koja su navedena u tački 7.1. Korisnik granta može koristiti pregovarački postupak bez prethodnog objavljivanja obavještenja o ugovoru, bez obzira na procijenjenu vrijednost ugovora, u sljedećim slučajevima:
- a) kada nije podnijeta nijedna ponuda, ili nijedna odgovarajuća ponuda, ili nijedan zahtjev za učešće ili nijedan odgovarajući zahtjev za učešće kao što je predviđeno stavom 2, kao odgovor na otvoreni postupak ili ograničeni postupak nakon što je taj postupak završen, pod uslovom da originalna dokumentacija o nabavci nije bitno izmijenjena;

- b) kada radove, nabavke ili usluge može da pruži samo jedan privredni subjekat pod uslovima navedenim u stavu 3 i iz bilo kog od sledećih razloga:
- i. cilj nabavke je stvaranje ili nabavka jedinstvenog umjetničkog djela ili umjetničke predstave;
 - ii. konkurencija je odsutna iz tehničkih razloga;
 - iii. mora se obezbijediti zaštita isključivih prava, uključujući prava intelektualne svojine;
- c) u mjeri u kojoj je to striktno neophodno kada je, iz razloga krajnje hitnosti izazvane nepredviđenim događajima, nemoguće poštovati rokove predviđene tačkom 22. ovog Aneksa i kada se opravdanje takve krajnje hitnosti ne može pripisati ugovornom tijelu;
- d) za nove usluge ili radove koji se sastoje od ponavljanja sličnih usluga ili radova povjerenih privrednom subjektu kome je isti korisnik granta dodijelio originalni ugovor, pod uslovom da su te usluge ili radovi u skladu sa osnovnim projektom za koji je originalni ugovor dodijeljen nakon objavljivanja obavještenja o ugovoru, u skladu sa uslovima navedenim u stavu 4;
- e) za ugovore o nabavkama:
- i. za dodatne isporuke koje imaju namjenu djelimične zamjene nabavki ili instalacija ili kao proširenje postojećih nabavki ili instalacija, gdje bi promjena snabdjevača obavezala ugovorno tijelo da nabavi zalihe koje imaju različite tehničke karakteristike, što bi rezultiralo nekompatibilnošću ili neodgovarajućim tehničkim poteškoćama u radu i održavanju; kada institucije Unije dodjeljuju ugovore za svoj račun, trajanje takvih ugovora ne može biti duže od tri godine;
 - ii. kada su proizvodi proizvedeni isključivo u svrhu istraživanja, eksperimentisanja, proučavanja ili razvoja; međutim, takvi ugovori neće uključivati količinsku proizvodnju usmjerenu na uspostavljanje komercijalne održivosti ili na nadoknadu troškova istraživanja i razvoja;
 - iii. za zalihe koje se kotiraju ili obezbjeđuju na tržištu roba;
 - iv. za kupovinu zaliha po posebno povoljnim uslovima, bilo od privrednog operatera koji definitivno završava svoje poslovne aktivnosti, ili od likvidatora u stečajnom postupku, aranžmanu sa povjeriocima ili sličnom postupku prema nacionalnom zakonu;
- f) za ugovore o izgradnji, nakon istraživanja lokalnog tržišta;
- g) za ugovore u vezi sa sljedećim:
- i. pravno zastupanje od strane advokata u arbitraži ili mirenjima ili sudskim postupcima;
 - ii. pravni savjet dat u pripremi postupka iz tačke (i), ili kada postoji opipljiva indikacija i velika vjerovatnoća da će stvar na koju se savjet odnosi postati predmet takvog postupka, pod uslovom da je savjet dat od strane advokata;
 - iii. arbitražne i usluge mirenja;
 - iv. usluge sertifikovanja i autentifikacije koje mora pružiti notar;

2. Ponuda će se smatrati neodgovarajućom ukoliko se ne odnosi na predmet ugovora, a zahtjev za učešće će se smatrati neodgovarajućim ako je privredni subjekat u isključujućoj situaciji ili ne zadovoljava kriterijum odabira.
3. Izuzeci navedeni u tačkama (b)(ii) i (iii) stava 1 primjenjivaće se isključivo ukoliko ne postoji razumna alternativa ili zamjena, a odsustvo konkurencije nije rezultat vještačkog sužavanja parametara prilikom definisanja nabavke.
4. U slučajevima iz tačke (d) stava 1, osnovni projekat će navesti obim mogućih novih usluga ili radova i uslove pod kojima će biti dodijeljene. Čim se osnovni projekat objavi, biće omogućeno korišćenje pregovaračkog postupka, a ukupan procijenjeni iznos za naredne usluge ili radove će se uzeti u obzir pri primjeni pragova iz tačke 3 ovog Aneksa.

7. Primjena konkurentnog pregovaračkog postupka (odgovara tački 12.1(b) Aneksa I i člana 164.4 Finansijske uredbe)

1. Kada korisnik granta koristi konkurentni pregovarački postupak, uzimaju se u obzir sljedeće odredbe vezane za pregovaranje:
 - a) korisnik granta će pregovarati sa ponuđačima o početnim i svim narednim tenderima ili njihovim djelovima, kako bi poboljšao njihov sadržaj. Minimalni zahtjevi i kriterijumi navedeni u dokumentaciji vezanoj za nabavke neće biti predmet pregovora;
 - b) korisnik granta može dobiti ugovor na osnovu inicijalne ponude bez pregovora, ukoliko je naznačeno u dokumentima vezanim za javne nabavke da se zadržava pravo na takav postupak.
2. Ugovorno tijelo može koristiti ovaj postupak, bez obzira na procijenjenu vrijednost ugovora, u slučaju radova, nabavki ili usluga koje isunjavaju neki od sljedećih kriterijuma:
 - a) ukoliko potrebe ugovornog tijela ne mogu biti zadovoljene bez prilagođavanja lako dostupnog rješenja;
 - b) radovi, nabavke ili usluge uključuju dizajn ili inovativne solucije;
 - c) ugovor ne može biti dodijeljen bez prethodnih pregovora zbog specifičnih okolnosti koje se odnose na prirodu, složenosti ili pravnog i finansijskog sadržaja ugovora ili rizika koji se vežu za predmet ugovora;
 - d) tehničke specifikacije ne mogu biti uspostavljene dovoljno precizno od strane ugovornog tijela, u pogledu primjene standarda.

8. Upotreba pregovaračkog postupka za ugovore o usluzi, nabavci i radovima (odgovara tački 39 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Korisnik granta može koristiti pregovarački postupak sa jednom ponudom u sljedećim slučajevima:
 - a) kada su usluge povjerene organima javnog sektora ili neprofitnim institucijama ili udruženjima i odnose se na aktivnosti institucionalne prirode ili su dizajnirane na način da pruže pomoć ljudima u socijalnoj oblasti;
 - b) ukoliko je tenderska procedura bila neuspješna, što podrazumijeva da nije pristigla kvalitativno ili finansijski vrijedna ponuda, u kojem slučaju nakon obustave tenderskog postupka, korisnik granta može pregovarati sa jednim ili više ponuđača koje sam izabere od onih koji su odgovorili na poziv za dostavljanje ponude, pod uslovom da dokumenta

vezana za javne nabavke nisu suštinski izmijenjena;

- c) u slučaju kada novi ugovor treba da bude zaključen nakon završetka postojećeg ugovora.
- 2. Za potrebe tačke 6.1(c), smatraće se da operacije izvedene u krizi zadovoljavaju uslov krajnje hitnosti. Korisnik granta će utvrditi da postoji izuzetno hitna situacija i redovno će preispitivati svoju odluku, uzimajući u obzir princip valjanog finansijskog upravljanja.
- 3. Aktivnosti institucionalne prirode iz tačke (a) tačke 8.1 obuhvataju usluge direktno povezane sa statutarnom misijom organa javnog sektora.

9. Postupak koji uključuje poziv za iskazivanje interesovanja (odgovara tačkama 13.1 i 13.2 Aneksa I Finansijske uredbe)

- 1. Za ugovore čija je vrijednost ispod pragova navedenih u tački 3 ovog Aneksa, ne dovodeći u pitanje tačke 6 i 7 ovog Aneksa, korisnik granta može koristiti poziv za iskazivanje interesa u cilju dobijanja sljedećeg:
 - a) da unaprijed izabere kandidate koji će biti pozvani da podnesu ponude kao odgovor na buduće ograničene pozive za podnošenje ponuda;
 - b) radi prikupljanja spiska dobavljača koji će biti pozvani da podnesu zahtjeve za učešće ili ponude.
- 2. Spisak sastavljen nakon poziva za iskazivanje interesovanja važi najviše četiri godine od dana objavljivanja obavještenja. Lista iz prvog stava može uključivati pod-liste. Svaki zainteresovani privredni subjekat može izraziti interesovanje u bilo koje vrijeme tokom perioda važenja liste, sa izuzetkom posljednja tri mjeseca tog perioda.

10. Upotreba elektronskih aukcija (odgovara tački 22 Aneksa I Finansijske uredbe)

- 1. Korisnik granta može koristiti elektronske aukcije, na kojima se predstavljaju nove cijene, revidirane naniže ili nove vrijednosti koje se odnose na pojedine elemente ponuda.

Korisnik granta će strukturisati elektronsku aukciju kao elektronski proces koji se ponavlja, koji se javlja nakon početne potpune evaluacije ponuda, omogućavajući im da budu rangirani primjenom automatskih metoda evaluacije.

- 2. U otvorenim, ograničenim ili konkurentnim pregovaračkim postupcima, korisnik granta može odlučiti da dodjeli javnog ugovora prethodi elektronska aukcija u slučajevima kada se dokumentacija vezana za javne nabavke može precizno utvrditi.

Elektronska aukcija će se zasnivati na jednoj od metoda koje su navedene u tački 17.4 ovog Aneksa.

- 3. Ukoliko ugovorno tijelo odluči da se sprovede elektronska aukcija to mora navesti u najavi ugovora. Dokumentacija vezana za javnu nabavku će sadržati sljedeće detalje:
 - a) vrijednosti karakteristika koje će biti predmet elektronske aukcije, pod uslovom da se te karakteristike mogu kvantifikovati i izraziti u brojkama ili procentima;
 - b) sva ograničenja koja se mogu dostaviti u vezi sa vrijednostima, iz razloga što proizlaze iz specifikacija koje se odnose na predmet ugovora;
 - c) informacije koje će biti stavljene na raspolaganje ponudacima u toku elektronske aukcije i, prema potrebi, kada će im biti stavljene na raspolaganje;

- d) relevantne informacije u vezi sa procesom elektronske aukcije uključujući da li obuhvata faze i kako će biti zatvoren, kao što je navedeno u tački 10.7;
- e) uslove pod kojima će ponuđači moći da podnesu ponude i, posebno, minimalne razlike koje će, gdje je to primjenljivo, biti zahtijevane prilikom podnošenja ponude;
- f) relevantne informacije koje se odnose na korištenu elektronsku opremu i odredbe i tehničke specifikacije za povezivanje.

4. Svi ponuđači koji su dostavili prihvatljive ponude će biti istovremeno pozvani elektronskim putem da učestvuju u elektronskoj aukciji, koristeći povezivanje u skladu sa uputstvima. U pozivu se navodi datum i vrijeme početka elektronske aukcije.

Elektronska aukcija se može održati u nekoliko uzastopnih faza. Elektronska aukcija ne može početi ranje od dva radna dana od momenta slanja poziva.

5. Uz poziv se prilaže rezultat potpune evaluacije relevantne ponude. U pozivu se navodi i matematička formula koja će se koristiti u elektronskoj aukciji za određivanje automatskog ponovnog rangiranja na osnovu dostavljenih novih cijena i/ili novih vrijednosti. Ta formula će uključiti ponderisanje svih kriterijuma utvrđenih za određivanje ekonomski najpovoljnije ponude, kao što je navedeno u dokumentaciji vezanoj za javne nabavke. Međutim, u tu svrhu, svi rasponi će biti prethodno smanjeni na određenu vrijednost.

Kada su varijante odobrene, za svaku od njih će biti data posebna formula.

6. Tokom svake faze elektronske aukcije, ugovorno tijelo će odmah svim ponuđačima dostaviti minimum dovoljnih informacija kako bi im se omogućilo da u svakom trenutku utvrde svoj relativni status. Ukoliko je prethodno naznačeno, takođe se mogu saopštiti druge informacije o drugim dostavljenim cijenama ili vrijednostima, kao i objaviti broj ponuđača u bilo kojoj posebnoj fazi aukcije. Međutim, identiteti ponuđača neće biti otkriveni tokom bilo koje faze elektronske aukcije.

7. Korisnik granta zatvara elektronsku aukciju na jedan ili više sljedećih načina:

- a) na osnovu prethodno naznačenog datuma i vremena;
- b) kada više ne prima nove cijene ili nove vrijednosti koje ispunjavaju zahtjeve koji se odnose na minimalne razlike, pod uslovom da je prethodno naveo vrijeme koje će ostaviti da protekne nakon prijema posljednjeg podneska prije nego što zatvori elektronsku aukciju;
- c) kada se završi prethodno naznačeni broj faza aukcije.

8. Nakon zatvaranja elektronske aukcije, ugovorno tijelo će dodijeliti ugovor na osnovu rezultata elektronske aukcije.

11. Elektronski katalozi (odgovara tački 27 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Kada je potrebna upotreba elektronskih sredstava komunikacije, ugovorno tijelo može zahtijevati da ponude budu predstavljene u formi elektronskog kataloga ili da uključe elektronski katalog.

2. Kada se prihvata ili zahtijeva predstavljanje ponuda u obliku elektronskih kataloga, ugovorno tijelo će to:

- a) naglasiti u obaviještenju o ugovoru;

- b) navesti u dokumentaciji vezanoj za javne nabavke sve potrebne informacije u vezi sa formatom, korišćenom elektronskom opremom i tehničkim aranžmanima povezivanja i specifikacijama za katalog.
3. Kada je višestuki okvirni ugovor zaključen nakon podnošenja ponuda u formi elektronskog kataloga, ugovorno tijelo može odlučiti da se ponovno otvaranje ponuda specifičnih ugovarača održi na bazi ažuriranih kataloga, koristeći neki od sljedećih metoda:
- a) ugovorno tijelo poziva ugovarače da ponovo pošalju elektronske kataloge, prilagođene zahtjevima koji proističu iz datog specifičnog ugovora;
- b) ugovorno tijelo obavještava ugovarače da namjerava da prikupi iz elektronskih kataloga koji su već podnešeni informacije koje su potrebne u svrhu pravljenja ponuda prilagođenih zahtjevima datog specifičnog ugovora, u slučajevima ako je korišćenje te metode bilo najavljeno u dokumentaciji vezanoj za javne nabavke za okvirni ugovor.
4. Kada se koristi metod naveden u tački (b) tačke 11.3, ugovorno tijelo obavještava ugovarača o datumu i vremenu u kojem planiraju da sakupe informacije koje su neophodne u cilju pravljenja ponuda prilagođenih zahtjevima datog specifičnog ugovora i pružice ugovaračima mogućnost da odbiju prikupljanje tih informacija.

Ugovorno tijelo će omogućiti adekvatan vremenski period između obavještenja i stvarnog prikupljanja informacija.

Prije dodjele specifičnog ugovora, ugovorno tijelo će predstaviti prikupljene informacije ugovaraču na kojeg se odnose kako bi mu se dala mogućnost da ospori ili se saglasi da ponuda ne sadrži bilo kakve materijalne greške.

C. Pripreme

12. Pripreme postupka javne nabavke (odgovara članu 166 Finansijske uredbe)

1. Prije pokretanja postupka javne nabavke, korisnik granta može obaviti preliminarne tržišne istraživanja u cilju pripreme postupka.
2. U dokumentaciji vezanoj za javne nabavke, korisnik granta će identifikovati predmet javne nabavke tako što će navesti opis svojih potreba i karakteristike koje se zahtjevaju za radove, nabavke ili usluge koje će se kupiti, i navesti važeće kriterijume za isključenje, izbor i dodjelu. Korisnik granta će takođe naznačiti koji elementi definišu minimalne zahtjeve koje moraju ispuniti ponude. Minimalni zahtjevi uključuju usklađenost s primjenjivim ekološkim, socijalnim i radnim zakonskim obavezama utvrđenim pravom Unije, nacionalnim pravom, kolektivnim ugovorima ili primjenjivim međunarodnim društvenim i ekološkim konvencijama navedenim u Aneksu X Direktive 2014/24/EU.

13. Zajednička nabavka (pojednostavljena primjena člana 165 Finansijske uredbe)

1. Kada je ugovor ili okvirni ugovor u interesu dva ili više grant korisnika u istoj operaciji, i kad god postoji mogućnost ostvarivanja povećane efikasnosti, korisnici grantova mogu sprovesti postupak i upravljanje naknadnim ugovorom, na međuinstitucionalnoj osnovi, pod vođstvom jednog od korisnika grantova.

Uslovi okvirnog ugovora će se primjenjivati jedino između ugovornih tijela koja su kao takva identifikovana u dokumentaciji vezanoj za javne nabavke i onih privrednih operatora koji su dio okvirnog ugovora.

2. Kada je za sprovođenje zajedničke akcije neophodan ugovor između jednog ili više korisnika grantova iz partnerskih zemalja i jednog ili više korisnika grantova iz država članica, postupak javne nabavke se može sprovesti zajednički. Primjenjive proceduralne odredbe će biti one koje se odnose na korisnika granta koji vodi postupak nabavke.

14. Dokumentacija za nabavku (odgovara tački 16 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Dokumentacija javne nabavke uključuje sljedeće:

- a) ako je primjenljivo, obavještenje o ugovoru ili drugu mjeru za oglašavanje kako je predviđeno u tački 3.4;
- b) poziv na tender;
- c) specifikacije tendera, uključujući tehničke specifikacije i relevantne kriterijume;
- d) nacrt ugovora na osnovu modela ugovora.

Tačka (d) prvog stava ne primjenjuje se na slučajeve u kojima se, zbog izuzetnih i propisno opravdanih okolnosti, model ugovora ne može koristiti.

2. Poziv za ponude:

- a) precizira pravila koja regulišu podnošenje ponuda, uključujući posebno uslove za njihovo čuvanje u tajnosti do otvaranja, krajnji datum i vrijeme za prijem i adresu na koju će biti poslate ili dostavljene ili internet adresu u slučaju elektronskog podnošenja;
- b) navodi da podnošenje ponude podrazumijeva prihvatanje rokova i uslova navedenih u dokumentaciji nabavke i da takvo podnošenje obavezuje izvođača kome je ugovor dodijeljen tokom izvršenja ugovora;
- c) navodi period tokom kojeg će ponuda ostati važeća i neće se mijenjati ni u kom pogledu;
- d) zabranjuje svaki kontakt između naručioca i ponuđača u toku postupka, osim, izuzetno, pod uslovima iz tačke 23. ovog Aneksa, i, osim ako je predviđena posjeta na licu mjesta, navodi aranžmane takve posjete;
- e) navodi sredstva dokaza za poštovanje roka za prijem ponuda;
- f) navodi da podnošenje ponude podrazumijeva prihvatanje primanja obavještenja o ishodu postupka elektronskim putem.

3. Specifikacija ponuda sadrži sljedeće:

- a) kriterijume za isključenje i izbor;
- b) kriterijume za dodjelu i njihovo ponderisanje ili, gdje ponderisanje nije moguće iz objektivnih razloga, njihov opadajući redosljed važnosti, koji će se takođe primijeniti na varijante ako su ovlaštene u obavještenju o ugovoru;
- c) tehničke specifikacije iz tačke 16. ovog Aneksa;
- d) ako su verzije autorizovane, minimum zahtjeva koje moraju da ispune;
- e) dokaz o pristupu nabavci;
- f) zahtjev da se navede u kojoj zemlji su ponuđači osnovani i da se predstave prateći

dokazi koji su normalno prihvatljivi prema zakonu te zemlje;

g) u slučaju elektronskih kataloga, informacije o korišćenju elektronskoj opremi i potrebnim tehničkim aranžmanima povezivanja i specifikacijama.

4. U nacrtu ugovora:

- a) navedena je likvidirana šteta zbog nepoštovanja klauzula ugovora;
- b) navedeni su detalji koji moraju biti sadržani u fakturama i relevantnim pratećim dokumentima;
- c) naveden je nadležni sud za rješavanje sporova;
- d) precizirano je da će ugovarač poštovati važeće obaveze u oblastima ekološkog, socijalnog i radnog prava utvrđenih pravom Unije, nacionalnim pravom, kolektivnim ugovorima ili međunarodnim društvenim i ekološkim konvencijama navedenim u Aneksu X Direktive 2014/24/EU;
- e) precizirano je da li će biti potreban prenos prava intelektualne svojine;
- f) navodi se da je cijena navedena u tenderu stabilna i nepromjenljiva ili su utvrđeni uslovi ili formule za reviziju cijena tokom trajanja ugovora.

Za potrebe tačke f), ako je revizija cijena navedena u ugovoru, korisnik granta će posebno voditi računa o:

- a) predmetu nabavke i ekonomskoj situaciji u kojoj se ona odvija;
- b) vrsti ugovora i zadacima i njegovom trajanju;
- c) finansijskim interesima ugovornog tijela.

15. Pristup dokumentaciji nabavke i vremensko ograničenje za pružanje dodatnih informacija (odgovara tački 25.1 Aneksa I Finansijske uredbe)

Korisnik granta će ponuditi direktan pristup dokumentima o nabavci, bez naknade, elektronskim putem, od dana objavljivanja obavještenja o ugovoru ili, za postupke bez obavještenja o ugovoru ili iz tačke 9. ovog Aneksa, od datuma slanja poziva na tender.

U opravdanim slučajevima, korisnik granta može dostaviti dokumentaciju o nabavci na drugi način koji odredi ako direktan pristup elektronskim putem nije moguć iz tehničkih razloga ili ako dokumentacija o nabavci sadrži informacije povjerljive prirode.

Korisnik granta može nametnuti privrednom subjektu zahtjeve u cilju zaštite povjerljive prirode informacija sadržanih u dokumentaciji nabavke. On će objaviti te zahtjeve kao i način na koji se može dobiti pristup dotičnoj dokumentaciji o nabavci.

D. Tehničke specifikacije i kriterijumi za ocjenjivanje

16. Tehničke specifikacije (odgovara tačkama 17.1, 17.2 i 17.8 Aneksa I Finansijske uredbe)

- 1. Tehničke specifikacije privrednim subjektima omogućavaju jednak pristup postupcima nabavke i nemaju efekat stvaranja neopravdanih prepreka za otvaranje nabavke za konkurenciju.

Tehničke specifikacije obuhvataju karakteristike potrebne za radove, zalihe ili usluge, uključujući minimalne zahtjeve, tako da ispunjavaju namjenu za koju su planirane od strane ugovornog tijela.

2. Karakteristike iz stava 1 po potrebi mogu uključivati:

- a) nivo kvaliteta;
 - b) ekološki učinak i klimatski učinak;
 - c) za kupovinu namijenjenu fizičkim licima, kriterijume pristupačnosti za osobe sa invaliditetom ili dizajn za sve korisnike, osim u opravdanim slučajevima;
 - d) nivo i procedure ocjenjivanja usklađenosti;
 - e) performanse ili upotrebu nabavke;
 - f) sigurnost ili dimenzije, uključujući, za zalihe, prodajno ime i korisnička uputstva, i, za sve ugovore, terminologiju, simbole, metode ispitivanja i testiranje, pakovanje, označavanje i etiketiranje, proizvodne procese i metode;
 - g) za ugovore o radovima, procedure koje se odnose na osiguranje kvaliteta i pravila koja se odnose na projektovanje i obračun troškova, uslove ispitivanja, inspekcije i prihvatanja radova i metode ili tehnike izgradnje i sve druge tehničke uslove koje je naručilac u mogućnosti da propiše pod opštim ili posebnim propisima propisima u vezi sa gotovim radovima i materijalima ili djelovima koje oni uključuju.
3. Osim ako nije opravdano predmetom ugovora, tehničke specifikacije se ne smiju odnositi na određenu marku ili izvor, ili određeni proces koji karakteriše proizvode ili usluge koje pruža određeni privredni subjekt, ili na trgovačke marke, patente, tipove ili specifično porijeklo ili proizvodnju sa efektom favorizovanja ili eliminisanja određenih proizvoda ili privrednih subjekata.

Takva upućivanja dopuštena su u izuzetnim slučajevima kada nije moguće dati dovoljno detaljan i razumljiv opis predmeta ugovora. Takva upućivanja moraju biti popraćena riječima "ili ekvivalentno"

17. Dodjela ugovora (odgovara članu 167 Finansijske uredbe)

1. Ugovori se dodjeljuju na osnovu kriterijuma za dodjelu pod uslovom da je ugovorno tijelo provjerilo sljedeće:
 - a) da je ponuda u skladu sa minimalnim zahtjevima navedenim u dokumentaciji o nabavci;
 - b) da kandidat ili ponuđač nije isključen ili odbijen;
 - c) da kandidat ili ponuđač ispunjava kriterijume odabira navedene u dokumentaciji o nabavci i nije predmet sukoba interesa koji može negativno uticati na izvršenje ugovora.
2. Korisnik granta će primijeniti kriterijume za odabir radi procjene kapaciteta kandidata ili ponuđača. Kriterijumi za odabir odnose se samo na pravni i regulatorni kapacitet za obavljanje profesionalne djelatnosti, ekonomske i finansijske sposobnosti, kao i tehničku i profesionalnu sposobnost.
3. Korisnik granta će primijeniti kriterijume dodjele za ocjenu ponuda.

4. Korisnik granta će zasnovati dodjelu ugovora na osnovu ekonomski najpovoljnije ponude, koja će se sastojati od jednog od tri načina dodjele: najniža cijena, najniži trošak ili najbolji odnos cijene i kvaliteta. Za metodu sa najnižim troškovima, korisnik granta će koristiti pristup isplativosti uključujući obračun troškova tokom životnog ciklusa. Za najbolji odnos cijene i kvaliteta, naručilac će uzeti u obzir cijenu ili trošak i druge kriterijume kvaliteta u vezi sa predmetom ugovora.

18. Kriterijumi za isključenje i odabir (odgovara tački 18 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. U svrhu proglašenja i dokazivanja nepostojanja situacije isključenja u skladu sa članom 137 Finansijske uredbe, korisnik granta će prihvatiti izjavu o časti, potpisanu i datiranu.
2. Korisnik granta će u dokumentaciji nabavke navesti kriterijume za izbor, minimalne nivoe kapaciteta i dokaze potrebne za dokazivanje tog kapaciteta. Svi zahtjevi moraju biti povezani i proporcionalni predmetu ugovora. Korisnik granta će u dokumentaciji nabavke navesti na koji način grupe privrednih subjekata treba da ispune kriterijume odabira uzimajući u obzir tačku 18.6.

Kada je ugovor podijeljen na djelove, korisnik granta može odrediti minimalne nivoe kapaciteta za svaki dio. Može postaviti dodatne minimalne nivoe kapaciteta u slučaju da se istom izvođaču dodijeli više djelova.

3. U pogledu sposobnosti za obavljanje profesionalne djelatnosti, ugovorno tijelo može zahtijevati od privrednog subjekta da ispuni najmanje jedan od sljedećih uslova:
 - a) da je upisan u odgovarajući profesionalni ili trgovački registar, osim ako je privredni subjekat međunarodna organizacija;
 - b) za ugovore o uslugama, da ima posebno ovlašćenje koje dokazuje da je ovlašćeno da izvrši ugovor u svojoj zemlji osnivanja ili da je član određene profesionalne organizacije.

4. Prilikom prijema zahtjeva za učešće ili tendera, ugovorno tijelo će prihvatiti izjavu o časti u kojoj se navodi da kandidat ili ponuđač ispunjava kriterijume za odabir. Uslov za podnošenje takve izjave može biti izuzet za ugovore veoma male vrijednosti, odnosno koji ne prelaze 15.000 eura.

Korisnik granta može tražiti od ponuđača i kandidata u bilo kom trenutku tokom postupka da dostave ažuriranu izjavu ili cjelokupnu ili dio prateće dokumentacije kada je to neophodno da bi se obezbijedilo pravilno sprovođenje postupka.

Korisnik granta će zahtijevati od kandidata ili uspješnih ponuđača da dostave ažuriranu prateću dokumentaciju, osim ako ih je već primio u svrhu drugog postupka i pod uslovom da su dokumenti još uvijek ažurirani ili da im može pristupiti u nacionalnoj bazi podataka besplatno.

5. Korisnik granta može, u zavisnosti od svoje procjene rizika, odlučiti da ne zahtijeva dokaze o pravnim, regulatornim, finansijskim, ekonomskim, tehničkim i profesionalnim kapacitetima privrednih subjekata u sljedećim slučajevima:
 - a) kod procedura za dodijeljene ugovore čija vrijednost ne prelazi pragove iz tačke 3. ovog Aneksa;
 - b) kod procedura za ugovore dodijeljene u skladu sa tačkama (b), (d), (e)(i) i (iv) i (g)

tačke 6.1.

Kada korisnik granta odluči da ne zahtijeva dokaze o pravnim, regulatornim, finansijskim, ekonomskim, tehničkim i profesionalnim kapacitetima privrednih subjekata, neće se vršiti predfinansiranje osim u propisno opravdanim slučajevima.

6. Privredni subjekat može, gdje je to prikladno i za određeni ugovor, da se osloni na kapacitete drugih subjekata, bez obzira na pravnu prirodu veza koje ima sa njima. U tom slučaju, dokazaće korisniku granta da će imati na raspolaganju resurse neophodne za izvršenje ugovora tako što će se obavezati od strane tih subjekata u tom smislu.

U pogledu tehničkih i profesionalnih kriterijuma, privredni subjekat će se oslanjati samo na kapacitete drugih subjekata gdje će ovi drugi subjekti obavljati radove ili usluge za koje su ti kapaciteti potrebni.

Kada se privredni subjekat oslanja na kapacitete drugih subjekata u pogledu kriterijuma koji se odnose na ekonomsku i finansijsku sposobnost, ugovorno tijelo može zahtijevati da privredni subjekat i ovi subjekti budu zajednički odgovorni za izvršenje ugovora.

Korisnik granta može zatražiti informacije od ponuđača o bilo kom dijelu ugovora koji ponuđač namjerava da podugovori i o identitetu bilo kojeg podugovarača.

Za radove ili usluge koje se pružaju u objektu koji je direktno pod nadzorom korisnika granta, korisnik granta će zahtijevati od ugovarača da navede imena, kontakte i ovlašćene predstavnike svih podugovarača uključenih u izvršenje ugovora, uključujući sve promjene podugovarača.

7. Korisnik granta će provjeriti da li subjekti, na čije kapacitete privredni subjekat namjerava da se osloni, i predviđeni podizvođači, s obzirom da podugovaranje predstavlja značajan dio ugovora, ispunjavaju relevantne kriterijume za izbor.

Korisnik granta će zahtijevati da privredni subjekat zamijeni entitet ili podizvođača koji ne ispunjava relevantne kriterijume za izbor.

8. U slučaju ugovora o radovima, ugovora o uslugama i operacija lociranja ili montaže u kontekstu ugovora o nabavkama, korisnik granta može zahtijevati da određene kritične zadatke obavlja direktno sam ponuđač ili, kada ponudu podnosi grupa privrednih subjekata, učesnik u grupi.
9. Korisnik granta neće zahtijevati da grupa privrednih subjekata ima datu pravnu formu da bi podnijela ponudu ili zahtjev za učešće, ali se od izabrane grupe može zahtijevati da usvoji datu pravnu formu nakon što joj je dodijeljen ugovor ako je takva promjena neophodna za pravilno izvršenje ugovora.

19. Ekonomski i finansijski kapacitet (odgovara tački 19 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Da bi se obezbijedilo da privredni subjekti posjeduju neophodan ekonomski i finansijski kapacitet za izvršenje ugovora, ugovorno tijelo može posebno zahtijevati da:
 - a) privredni subjekti imaju određeni minimalni godišnji promet, uključujući određeni minimalni promet u oblasti obuhvaćenoj ugovorom;
 - b) privredni subjekti pružaju informacije o svojim godišnjim računima koji pokazuju odnose između svojih sredstava i obaveza;

- c) privredni subjekti obezbjeđuju odgovarajući nivo osiguranja od profesionalne odgovornosti od rizika.

Za potrebe tačke (a), minimalni godišnji promet ne smije biti veći od dva puta procijenjene godišnje vrijednosti ugovora, osim u propisno opravdanim slučajevima vezanim za prirodu kupovine, koje će korisnik granta objasniti u dokumentaciji o nabavci.

Za potrebe tačke (b), korisnik granta će objasniti metode i kriterijume za takve odnose u dokumentaciji o nabavci.

2. Korisnik granta će u dokumentaciji nabavke definisati dokaze koje treba da obezbijedi privredni subjekat da bi pokazao svoju ekonomsku i finansijsku sposobnost. Može posebno zahtijevati jedan ili više od sljedećih dokumenata:

- a) odgovarajuće potvrde od banaka ili, gdje je prikladno, dokaze o relevantnom osiguranju odgovornosti od profesionalnog rizika;
- b) finansijske izvještaje ili njihove izvode za period jednak ili kraći od posljednje tri finansijske godine za koje su računi zatvoreni;
- c) izjavu o ukupnom prometu privrednog subjekta i, gdje je prikladno, prometu u oblasti obuhvaćenoj ugovorom za najviše posljednje tri raspoložive finansijske godine.

Ako, iz bilo kog valjanog razloga, privredni subjekat nije u mogućnosti da pruži reference koje je tražio korisnik granta, on može dokazati svoju ekonomsku i finansijsku sposobnost bilo kojim drugim dokumentom koji korisnik granta smatra odgovarajućim.

20. Tehnički i profesionalni kapaciteti (odgovara tački 20, osim 20.4 Aneksa I Finansijske uredbe)

- 1. Korisnik granta će potvrditi da kandidati ili ponuđači ispunjavaju minimalne kriterijume odabira u pogledu tehničkih i profesionalnih kapaciteta u skladu sa tačkama 20.2 do 20.4 ovog Aneksa.
- 2. Korisnik granta će u dokumentaciji nabavke definisati dokaze koje privredni subjekat treba da obezbijedi da bi pokazao svoje tehničke i profesionalne kapacitete. Može da zahtijeva jedan ili više od sljedećih dokumenata:
 - a) za radove, zalihe koje zahtijevaju rad na lokaciji ili instalaciju ili usluge, informacije o obrazovnim i profesionalnim kvalifikacijama, vještinama, iskustvu i stručnosti lica odgovornih za izvođenje;
 - b) spisak sljedećeg:
 - i. glavne pružene usluge i isporuke u posljednje tri godine, sa iznosima, datumima i klijentima, javnim ili privatnim, zajedno sa izjavama klijenata na zahtjev;
 - ii. radove izvedene u posljednjih pet godina, uz potvrde o zadovoljavajućem izvršenju za najvažnije radove;
 - c) izjavu o tehničkoj opremi, alatima ili postrojenju koji su na raspolaganju privrednom subjektu za obavljanje ugovora o uslugama ili radovima;
 - d) opis tehničkih objekata i sredstava na raspolaganju privrednom subjektu za obezbjeđivanje kvaliteta i opis raspoloživih objekata za proučavanje i istraživanje;
 - e) upućivanje na tehničare ili tehnička tijela koja su na raspolaganju privrednom

subjektu, bez obzira da li mu pripadaju ili ne, posebno oni koji su odgovorni za kontrolu kvaliteta;

- f) u vezi sa zalihama: uzorke, opise ili autentične fotografije ili sertifikate sastavljene od strane zvaničnih instituta za kontrolu kvaliteta ili agencija priznate kompetentnosti koji potvrđuju usklađenost proizvoda jasno identifikovanih referencama na tehničke specifikacije ili standarde;
- g) za radove ili usluge, izjavu o prosječnoj godišnjoj radnoj snazi i broju rukovodećeg osoblja privrednog subjekta za posljednje tri godine;
- h) naznaku sistema upravljanja lancem snabdijevanja i praćenja koje će privredni subjekat moći da primijeni prilikom izvršavanja ugovora;
- i) naznaku mjera upravljanja životnom sredinom koje će privredni subjekat moći da primijeni prilikom izvršenja ugovora.

Za potrebe tačke (b)(i) prvog stava, kada je potrebno da se obezbijedi odgovarajući nivo konkurencije, korisnik granta može navesti da će dokazi o relevantnim nabavkama ili uslugama isporučenim ili izvršenim više od tri godine ranije biti uzeti u obzir.

Za potrebe tačke (b)(ii) prvog stava, kada je to potrebno da bi se obezbijedio odgovarajući nivo konkurencije, korisnik granta može naznačiti da će se uzeti u obzir dokazi o relevantnim radovima koji su isporučeni ili izvedeni prije više od pet godina.

- 3. Kada su robe ili usluge složene ili su, izuzetno, potrebne za posebnu svrhu, dokaz o tehničkoj i stručnoj sposobnosti može se obezbijediti provjerom koju vrši naručilac ili u njegovo ime nadležni službeni organ zemlje u kojoj je privredni subjekat osnovan, što je predmet pristanka ovog organa. Takve provjere će se odnositi na tehničke kapacitete i proizvodne kapacitete dobavljača i, ako je potrebno, na njegove objekte za proučavanje i istraživanje i mjere kontrole kvaliteta.
- 4. U slučaju da korisnik granta zahtijeva da se obezbijede sertifikati koje su sastavila nezavisna tijela koja potvrđuju da je privredni subjekat u skladu sa određenim sistemima ili standardima upravljanja životnom sredinom, on će se pozivati na Šemu upravljanja zaštitom životne sredine i revizije Evropske unije ili na druge sisteme upravljanja životnom sredinom kako je priznati u skladu sa članom 45 Uredbe (EZ) br. 1221/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta ili drugim standardima upravljanja životnom sredinom zasnovanim na relevantnim evropskim ili međunarodnim standardima od strane akreditovanih tijela. U slučaju da privredni subjekat očigledno nema pristup takvim sertifikatima, ili nije imao mogućnost da ih dobije u relevantnim rokovima iz razloga koji se ne mogu pripisati tom privrednom subjektu, ugovorno tijelo će takođe prihvatiti druge dokaze o mjerama upravljanja životnom sredinom, pod uslovom da privredni subjekat dokaže da su te mjere ekvivalentne onima koje se zahtijevaju prema primjenljivom sistemu upravljanja životnom sredinom ili standardu.
- 5. Korisnik granta može zaključiti da privredni subjekat ne posjeduje potrebnu profesionalnu sposobnost da izvrši ugovor prema odgovarajućem standardu kvaliteta ako je ugovorno tijelo utvrdilo da privredni subjekat ima suprotstavljene interese koji mogu negativno uticati na njegov učinak.

21. Kriterijumi dodjele (odgovara tački 21 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Kriterijumi kvaliteta mogu uključivati elemente kao što su tehničke vrijednosti, estetske i funkcionalne karakteristike, pristupačnost, dizajn za sve korisnike, društvene, ekološke i inovativne karakteristike, proces proizvodnje, nabavke i trgovine i bilo koji drugi specifični proces u bilo kojoj fazi životnog ciklusa radova, zaliha ili usluga, organizacije osoblja dodijeljenog za izvršenje ugovora, usluge nakon prodaje, tehničku pomoć ili uslove isporuke kao što su datum isporuke, proces isporuke i period isporuke ili period završetka.
2. Korisnik granta će u dokumentaciji za nabavku navesti relativno ponderisanje koje daje svakom od kriterijuma odabranih za određivanje ekonomski najpovoljnije ponude osim kada se koristi metod najniže cijene. Ovo ponderisanje kriterijuma se može izraziti kao opseg sa odgovarajućim maksimalnim rasponom. Ponderisanje primenjeno na cijenu ili trošak u odnosu na druge kriterijume neće rezultirati neutralizacijom cijene ili troška. Ako ponderisanje nije moguće iz objektivnih razloga, korisnik granta će navesti kriterijume u opadajućem redoslijedu važnosti.
3. Korisnik granta može odrediti minimalne nivoe kvaliteta. Ponude ispod tog nivoa kvaliteta biće odbijene.
4. Troškovi životnog ciklusa pokrivaju djelove ili sve sljedeće troškove, u relevantnoj mjeri, tokom životnog ciklusa radova, zaliha ili usluga:
 - a) troškove koje snosi naručilac ili drugi korisnici, kao što su:
 - i. troškovi koji se tiču nabavke;
 - ii. troškovi potrošnje, kao što je potrošnja energije i drugih resursa;
 - iii. troškovi održavanja;
 - iv. troškovi kraja životnog ciklusa, poput sakupljanja i reciklaže;
 - b) troškovi koji se pripisuju spoljašnjim uticajima na životnu sredinu povezanim sa radovima, zalihama ili uslugama tokom njihovog životnog ciklusa, pod uslovom da se njihova novčana vrijednost može utvrditi i provjeriti.
5. Kada korisnik granta procjenjuje troškove korišćenjem pristupa obračuna troškova tokom životnog ciklusa, on će u dokumentaciji o nabavci navesti podatke koje će obezbijediti ponuđači i metod koji će koristiti za određivanje troškova životnog ciklusa na osnovu tih podataka.

Metoda koja se koristi za procjenu troškova koji se pripisuju spoljnim uticajima životne sredine mora da ispunjava sljedeće uslove:

- a) da se zasniva na objektivno mjerljivim i nediskriminatorskim kriterijumima;
- b) da je dostupna svim zainteresovanim licima;
- c) da privredni subjekat mogu pružiti tražene podatke razumim trudom.

Kada je primjenljivo, ugovorno tijelo će koristiti obavezne zajedničke metode za obračun troškova životnog ciklusa predviđene pravnim aktima Unije navedenim u Aneksu XIII Direktive 2014/24/EU.

E. Podnošenje ponuda, ocjenjivanje i odluka o dodjeli ugovora

22. Rokovi za postupke (odgovara tački 41 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Za ugovore o uslugama, minimalno vrijeme između dana koji slijedi od dana slanja pozivnog pisma za podnošenje ponuda i konačnog datuma za prijem ponuda biće 50 dana. Međutim, u hitnim slučajevima mogu se odobriti i drugi rokovi.
2. Ponuđači mogu postaviti pitanja u pisanoj formi prije krajnjeg roka za prijem ponuda. Korisnik granta će dati odgovore na pitanja prije isteka roka za prijem tendera.
3. U ograničenim postupcima, rok za prijem zahtjeva za učešće neće biti kraći od 30 dana od datuma nakon objavljivanja obavještenja o ugovoru. Period između datuma koji slijedi nakon slanja pozivnog pisma i konačnog datuma za prijem ponuda neće biti kraći od 50 dana. Međutim, u određenim izuzetnim slučajevima mogu se odobriti i drugi rokovi.
4. U otvorenim postupcima, rokovi za prijem ponuda, počev od datuma koji slijedi nakon objavljivanja obavještenja o ugovoru, biće najmanje:
 - a) 90 dana za ugovore o radovima;
 - b) 60 dana za ugovore o nabavkama.

Međutim, u određenim izuzetnim slučajevima mogu se odobriti i drugi rokovi.

5. U otvorenim lokalnim postupcima, rokovi za prijem ponuda, koji teku od dana objavljivanja obavještenja o ugovoru, biće najmanje:
 - a) 60 dana za ugovore o radovima;
 - b) 30 dana za ugovore o nabavkama.

Međutim, u određenim izuzetnim slučajevima mogu se odobriti i drugi rokovi.

6. Za pojednostavljene postupke navedene u stavu (d) tačke 5.1, kandidatima će biti dozvoljeno najmanje 30 dana od datuma slanja pisma poziva za podnošenje ponuda u kojem će podnijeti svoje ponude.

23. Komunikacija tokom postupka javne nabavke (odgovara članu 169 Finansijske uredbe)

1. Prije isteka roka za prijem zahtjeva za učešće ili tendera, korisnik granta može saopštiti dodatne informacije o dokumentaciji o nabavci ako otkrije grešku ili propust u tekstu ili na zahtjev kandidata ili ponuđača. Dostavljene informacije će biti otkrivene svim kandidatima ili ponuđačima.
2. Nakon isteka roka za prijem zahtjeva za učešće ili tendera, u svakom slučaju kada je kontakt ostvaren, i u propisno opravdanim slučajevima kada kontakt nije ostvaren kako je predviđeno članom 151. Finansijske uredbe, zapisnik će čuvati u dosijeu nabavke.

24. Podnošenje ponuda, elektronska komunikacija i evaluacija (odgovara članu 168 Finansijske uredbe)

1. Korisnik granta će odrediti vremenske rokove za prijem tendera i zahtjeva za učešće uzimajući u obzir složenost kupovine, ostavljajući adekvatan period privrednim subjektima da pripreme svoje ponude.

2. Ukoliko se smatra odgovarajućim i proporcionalnim, korisnik granta može zahtijevati od ponuđača da podnesu garanciju kako bi se uvjerili da podnijete ponude nisu povučene prije potpisivanja ugovora. Potrebna garancija će predstavljati 1 do 2 % ukupne procijenjene vrijednosti ugovora. Korisnik granta oslobađa garancije:
 - a) u pogledu ponuđača ili ponuda odbijenih kao što je navedeno u tački 26.2.b) ili c), nakon dostavljanja informacija o ishodu postupka;
 - b) u pogledu rangiranih ponuđača kao što je navedeno u tački 26.2.e), nakon potpisivanja ugovora.
3. Korisnik granta otvara sve zahtjeve za učešće i tendere. Međutim, biće odbijeni:
 - a) prijave za učešće i ponude koje nisu u skladu sa rokom za prijem, bez otvaranja;
 - b) tenderi koji su već otvoreni kada su primljeni, bez ispitivanja njihovog sadržaja.
4. Ponuda će se smatrati neregularnom u bilo kom od sljedećih slučajeva:
 - a) kada nije u skladu sa minimalnim zahtjevima navedenim u dokumentaciji o nabavci;
 - b) kada nije u skladu sa zahtjevima za podnošenje utvrđenim u tački 24.3 ovog Aneksa;
 - c) kada je ponuđač odbijen iz sljedećih razloga:
 - i pogrešno je predstavio informacije koje se traže kao uslov za učešće u postupku ili nije dostavio te informacije;
 - ii ranije je učestvovao u pripremi dokumenata koji su korišćeni u postupku dodjele, gdje to podrazumijeva povredu principa jednakog tretmana, uključujući narušavanje konkurencije, koje se na drugi način ne može otkloniti.
 - d) kada je korisnik granta proglasio tender neuobičajeno niskim.
5. Ponuda će se smatrati neprihvatljivom u bilo kom od sljedećih slučajeva:
 - a) kada cijena tendera premašuje maksimalni budžet korisnika granta koji je utvrđen i dokumentovan prije pokretanja postupka nabavke;
 - b) kada tender ne ispuni minimalne nivoe kvaliteta za kriterijume za dodjelu.
6. Zahtjevi za učešće i tenderi koji su odgovarajući prema tački 6.2 i koji nisu nepravilni prema stavu 4, niti neprihvatljivi prema stavu 5 ove tačke, smatraju se prihvatljivim.
7. Odstupajući od tačke 14.3, za sve postupke koji uključuju zahtjev za učešće, tenderske specifikacije se mogu podijeliti u skladu sa dvije faze postupka, a prva faza može sadržati samo informacije iz tačaka (a) i (e) tačke 14.3.
8. Korisnik granta će procijeniti sve zahtjeve za učešće ili ponude koje nisu odbijene tokom faze otvaranja kako je navedeno u stavu 3 na osnovu kriterijuma navedenih u dokumentaciji nabavke u cilju dodjele ugovora ili nastavka elektronske aukcije.
9. Korisnik granta može odustati od imenovanja komisije za ocjenjivanje za postupke čija je vrijednost manja ili jednaka 20 000 eura.
10. Zahtjevi za učešće i ponude koje ne ispunjavaju sve minimalne uslove navedene u dokumentima biće odbijeni.

25. Neuobičajeno niske ponude (odgovara tački 23 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Ako se za dati ugovor, cijena ili troškovi predloženi u tenderu čine neuobičajeno niskim, korisnik granta će u pisanoj formi zatražiti detalje o sastavnim elementima cijene ili troškova koje smatra relevantnim i daće ponuđaču priliku da iznese svoja zapažanja. Korisnik granta može posebno da uzme u obzir zapažanja koja se odnose na:
 - a) ekonomičnost procesa proizvodnje, pružanje usluga ili način izgradnje;
 - b) izabrana tehnička rješenja ili izuzetno povoljne uslove dostupne ponuđaču;
 - c) originalnost ponude;
 - d) usklađenost ponuđača sa važećim obavezama u oblastima ekološkog, socijalnog i radnog prava;
 - e) usklađenost podizvođača sa važećim obavezama u oblastima ekološkog, socijalnog i radnog prava;
 - f) mogućnost da ponuđač dobije državnu pomoć u skladu sa važećim pravilima.
2. Ugovorno tijelo će odbiti ponudu samo ako priloženi dokazi ne objašnjavaju na zadovoljavajući način nisku cijenu ili predložene troškove.

Naručilac će odbiti ponudu ako utvrdi da je ponuda neuobičajeno niska jer nije u skladu sa važećim obavezama iz oblasti ekološkog, socijalnog i radnog prava.

26. Rezultati evaluacije i odluka o dodjeli ugovora (odgovara članu 170.1 Finansijske uredbe i tački 30 Aneksa I)

1. Ishod evaluacije biće izvještaj o evaluaciji koji sadrži predlog za dodjelu ugovora. Izvještaj o evaluaciji datira i potpisuje lice ili lica koja su izvršila evaluaciju ili članovi komisije za evaluaciju. Taj izvještaj može biti potpisan u elektronskom sistemu koji omogućava dovoljnu identifikaciju potpisnika.

Ako komisiji za evaluaciju nije data odgovornost da verifikuje ponude u skladu sa kriterijumima za isključenje i selekciju, izvještaj o evaluaciji potpisuju i lica kojima je odgovorni službenik dao tu odgovornost.

2. Izvještaj o evaluaciji sadrži sljedeće:
 - a) naziv i adresu ugovornog tijela, kao i predmet i vrijednost ugovora, odnosno predmet i maksimalnu vrijednost okvirnog ugovora;
 - b) imena odbijenih kandidata ili ponuđača i razloge zašto su odbijeni ili kriterijume prema kojima su prihvaćeni;
 - c) pozivanje na odbijene ponude i razloge za njihovo odbijanje ukazivanjem na jedno od sljedećeg:
 - i. neusaglašenost sa minimalnim zahtjevima navedenim u tački 17.1.a) ovog Aneksa;
 - ii. neispunjavanje minimalnih nivoa kvaliteta iz tačke 21.3 ovog Aneksa;
 - iii. ponude za koje se utvrdi da su neuobičajeno niske kao što je navedeno u tački 25. ovog Aneksa;

- d) imena izabranih kandidata ili ponuđača i razloge za njihov izbor;
 - e) imena ponuđača koji će biti rangirani sa dobijenim ocjenama i njihova opravdanost;
 - f) imena predloženih kandidata ili uspješnog ponuđača i razloge za taj izbor;
 - g) ako je poznat, dio ugovora ili okvirnog ugovora koji predloženi ugovarač namjerava da podugovori sa trećim licima.
3. Ugovorno tijelo će donijeti svoju odluku o dodjeli ukoliko je bilo šta od sljedećeg ispunjeno:
- a) odobrenje izvještaja o evaluaciji koji sadrži sve informacije navedene u tački 26.2 dopunjene sljedećim:
 - i. ime uspješnog ponuđača i razloge za taj izbor pozivajući se na unaprijed objavljene kriterijume za izbor i dodjelu, uključujući, gdje je to prikladno, razloge za nepoštovanje preporuke date u izvještaju o evaluaciji;
 - ii. u slučaju pregovaračkog postupka bez prethodnog objavljivanja, konkursnog postupka sa pregovaranjem, okolnosti iz tački 6, 7. i 8. koje opravdavaju njihovo korišćenje;
 - b) gdje je odgovarajuće, razloge zašto je korisnik granta odlučio da ne dodijeli ugovor.
4. Korisnik granta može spojiti sadržaj izvještaja o evaluaciji i odluke o dodjeli u jedan dokument i potpisati ga u bilo kom od sljedećih slučajeva:
- a) za postupke ispod pragova iz tačke 3. ovog Aneksa gdje je primljena samo jedna ponuda;
 - b) prilikom ponovnog otvaranja konkursa u okviru okvirnog ugovora gdje nije imenovana komisija za evaluaciju;
 - c) za slučajeve iz tačaka (c), (d), (e)(i), (f)(iii) i (g) tačke 6.1 gdje nije imenovana komisija za evaluaciju.
5. Za postupak javne nabavke pokrenut na zajedničkoj osnovi, odluku iz tačke 26.3 donosi korisnik granta odgovoran za postupak nabavke.
6. Korisnik granta odlučuje kome će se dodijeliti ugovor, u skladu sa kriterijumima za izbor i dodjelu navedenim u dokumentaciji o nabavci.

27. Informacije za kandidate ili ponuđače (odgovara članu 170 Finansijske uredbe i tački 31 Aneksa I)

1. Korisnik granta će obavijestiti sve kandidate ili ponuđače, čiji su zahtjevi za učešće ili ponude odbijeni, o razlozima zbog kojih je odluka donijeta, kao i o trajanju perioda mirovanja. Period mirovanja traje 10 dana pri korišćenju elektronskih sredstava komunikacije i 15 dana kada se koriste druga sredstva.

Za dodjelu konkretnih ugovora po okvirnom ugovoru sa ponovnim otvaranjem konkurencije, ugovorno tijelo će obavijestiti ponuđače o rezultatu evaluacije.

2. Korisnik granta će obavijestiti svakog ponuđača koji nije u situaciji isključenja, koji nije odbijen, čija je ponuda u skladu sa dokumentacijom o nabavci i koji podnese zahtjev u pisanoj formi, o bilo čemu od sljedećeg:
- a) imenu ponuđača, odnosno ponuđača u slučaju okvirnog ugovora, kome je dodijeljen

ugovor i, osim u slučaju konkretnog ugovora po okvirnom ugovoru sa ponovnim otvaranjem nadmetanja, karakteristike i relativne prednosti uspješnog tendera, plaćenu cijenu ili vrijednost ugovora, šta god je odgovarajuće;

b) napretku pregovora i dijaloga sa ponuđačima.

Međutim, korisnik granta može odlučiti da uskrati određene informacije ako bi njihovo objavljivanje ometalo sprovođenje zakona, ako bi bilo u suprotnosti sa javnim interesom ili bi štetilo legitimnim komercijalnim interesima privrednih subjekata ili bi moglo narušiti fer konkurenciju među njima.

3. Korisnik granta će obavijestiti sve kandidate ili ponuđače, istovremeno i pojedinačno, elektronskim putem o odlukama donijetim u vezi sa ishodom postupka što je prije moguće nakon bilo koje od sljedećih faza:

a) faza otvaranja za slučajeve iz tačke 24.3 ovog priloga;

b) odluka je donešena na osnovu kriterijuma za isključenje i izbor u postupcima nabavki organizovanim u dvije odvojene faze;

c) odluku o dodjeli.

U svakom slučaju, korisnik granta navodi razloge zašto zahtjev za učešće ili ponuda nisu prihvaćeni, i dostupni pravni lijek.

Prilikom informisanja uspješnog ponuđača, korisnik granta precizira da donešena odluka ne predstavlja obavezu sa njegove strane.

4. Korisnik granta će saopštiti informacije predviđene tačkom 27.2 što je prije moguće, a u svakom slučaju u roku od 15 dana od prijema pismenog zahtjeva. Kada korisnik granta dodjeljuje ugovore za svoj račun, koristiće se elektronskim putem. Ponuđač može zahtjev poslati i elektronskim putem.

5. Kada korisnik granta komunicira elektronskim putem, smatraće se da su informacije primljene od strane kandidata ili ponuđača ako korisnik granta može dokazati da ih je poslao na elektronsku adresu navedenu u tenderu ili u zahtjevu za učešće.

U tom slučaju, smatraće se da su informacije primljene od strane kandidata ili ponuđača na dan slanja od strane korisnika granta.

28. Otkazivanje postupka nabavke (odgovara članu 171 Finansijske uredbe)

Korisnik granta može, prije potpisivanja ugovora, otkazati postupak nabavke, a da kandidati ili ponuđači nemaju pravo da traže bilo kakvu nadoknadu. Odluka će biti obrazložena i dojavljena kandidatima ili ponuđačima što je prije moguće.

29. Period mirovanja prije potpisivanja ugovora (odgovara tački 35 Aneksa I Finansijske uredbe)

1. Period mirovanja počinje od jednog od sljedećih datuma:

a) dan nakon istovremenog slanja obavještenja uspješnim i neuspješnim ponuđačima elektronskim putem;

b) kada je ugovor ili okvirni ugovor dodijeljen u skladu sa tačkom (b) tačke 6.1, dan nakon objavljivanja obavještenja o dodjeli u *Službenom listu Evropske unije*.

Ukoliko je potrebno, korisnik granta može suspendovati potpisivanje ugovora radi dodatnog ispitivanja ako je to opravdano zahtjevima ili komentarima neuspješnih ili oštećenih kandidata ili ponuđača ili bilo kojom drugom relevantnom informacijom primljenom tokom perioda iz tačke 27.1. Aneksa. U slučaju suspenzije svi kandidati ili ponuđači biće obaviješteni u roku od tri radna dana od donošenja odluke o suspenziji.

Kada se ugovor ili okvirni ugovor ne može potpisati sa uspješnim predviđenim ponuđačem, naručilac ga može dodijeliti sljedećem najboljem ponuđaču.

2. Period naveden u tački 29.1 ne primjenjuje se u sljedećim slučajevima:

- a) bilo kojem postupku u kojem je podnijeta samo jedna ponuda;
- b) posebnim ugovorima zasnovanim na okvirnom ugovoru;
- c) pregovaračkom postupku bez prethodnih obavještenja navedenih u tački 6. osim za ugovore dodijeljene u skladu sa tačkom b) tačke 6.1.

F. Izvršenje ugovora

30. Izvršenje i izmjene ugovora (odgovara članu 172 Finansijske uredbe i tački 2.5 Aneksa I)

1. Izvršenje ugovora ne počinje prije njegovog potpisivanja.
2. Korisnik granta može izmijeniti ugovor ili okvirni ugovor bez postupka nabavke samo u slučajevima predviđenim u stavu 3 i pod uslovom da izmjena ne mijenja predmet ugovora ili okvirnog ugovora. Korisnik granta će objaviti u Službenom listu Evropske unije obavještenje o izmjeni ugovora tokom njegovog trajanja u slučajevima navedenim u tačkama (a) i (b) tačke 30.4 kada je vrijednost izmjene jednaka ili veća od pragova iz tačke 3. ovog priloga.
3. Ugovor, okvirni ugovor ili poseban ugovor na osnovu okvirnog ugovora mogu biti izmijenjeni bez novog postupka nabavke u bilo kom od sljedećih slučajeva:
 - a) za dodatne radove, zalihe ili usluge prvobitnog izvođača koji su postali neophodni i koji nisu bili uključeni u početnu nabavku, kada su ispunjeni sljedeći uslovi:
 - i. ne može se izvršiti promjena izvođača iz tehničkih razloga povezanih sa zahtjevima zamjenljivosti ili interoperabilnosti sa postojećom opremom, uslugama ili instalacijama;
 - ii. promjena izvođača bi izazvala značajno dupliranje troškova za naručioca;
 - iii. bilo koje povećanje cijene, uključujući neto kumulativnu vrijednost uzastopnih izmjena, ne prelazi 50% početne vrijednosti ugovora;
 - b) kada su ispunjeni svi sljedeći uslovi:
 - i. potreba za izmjenom je izazvana okolnostima koje korisnik granta nije mogao da predvidi uprkod dužnoj pažnji;
 - ii. bilo koje povećanje cijene ne prelazi 50% početne vrijednosti ugovora;
 - c) kada je vrijednost izmjene ispod sljedećih pragova:
 - i. pragova iz tačke 3. ovog Aneksa, koji se primjenjuju u vrijeme izmjene; i

- ii. 10 % početne vrijednosti ugovora za javne usluge i ugovora o nabavkama i ugovora o koncesiji za radove ili usluge i 15 % početne vrijednosti ugovora za ugovore o javnim radovima;

d) kada su ispunjena oba sljedeća uslova:

- i. ne mijenjaju se minimalni zahtjevi postupka inicijalne nabavke;
- ii. svaka promjena vrijednosti koja je uslijedila je u skladu sa uslovima navedenim u tački (c) ovog stava, osim ako takva promjena vrijednosti nije rezultat striktno primjene dokumentacije nabavke ili ugovornih odredbi.

Početna vrijednost ugovora ne uzima u obzir promjene cijene. Neto kumulativna vrijednost nekoliko uzastopnih izmjena prema tački (c) prvog stava ne smije da pređe bilo koji prag naveden u njoj. Naručilac će primijeniti mjere nakon objavljivanja/obavještenja iz tačke 3. ovog priloga.

31. Garancije za izvršenje i garancije za zadržavanje novca (prema uvodnoj izjavi 115 i članu 173 Finansijske uredbe)

1. Korisnik granta može zahtijevati garanciju za izvršenje radova u vezi sa radovima, zalihama i složenim uslugama kako bi se garantovala usklađenost sa značajnim ugovornim obavezama i kako bi se obezbijedilo pravilno izvršenje tokom trajanja ugovora. Korisnik granta takođe može zahtijevati garanciju za zadržavanje novca da pokrije period obaveze po ugovoru.
2. Garancija za dobro izvršenje posla iznosi najviše 10% ukupne vrijednosti ugovora. U potpunosti će biti puštena nakon konačnog prijema radova, zaliha ili složenih usluga, u roku navedenom u ugovoru. Puštanje se vrši u roku od:
 - a) 90 kalendarskih dana za tehničke usluge ili radnje koje su posebno složene za procjenu i za koje plaćanje zavisi od odobrenja izvještaja ili sertifikata;
 - b) 60 kalendarskih dana za sve ostale ugovore za koje plaćanje zavisi od odobrenja izvještaja ili potvrde;
 - c) 30 kalendarskih dana za sve ostale ugovore.

Garancija se može osloboditi djelimično ili u potpunosti nakon privremenog prijema radova, zaliha ili složenih usluga.

3. Garancija za zadržavanje novca u iznosu od najviše 10% ukupne vrijednosti ugovora može se sastojati od odbitka od privremenih plaćanja kada su izvršena ili odbitkom od konačnog plaćanja.

Korisnik granta će odrediti iznos garancije za zadržavanje novca koji će biti proporcionalan rizicima identifikovanim u vezi sa izvršenjem ugovora, uzimajući u obzir njegov predmet i uobičajene komercijalne uslove koji se primjenjuju u dotičnom sektoru.

Garancija za zadržavanje novca neće se koristiti u ugovoru gdje je zatražena garancija za dobro izvršenje posla, a nije oslobođena.

4. Pod uslovom odobrenja korisnika granta, ugovarač može zahtijevati da se garancija za zadržavanje novca zamijeni garancijom koju izdaje banka ili ovlašćena finansijska institucija ili solidarnom garancijom ugovarača i treće strane.

5. Korisnik granta će osloboditi garanciju za zadržavanje novca nakon isteka perioda ugovorne obaveze, u roku koji podliježe rokovima navedenim u stavu 2 i koji će biti precizirani u ugovoru.